Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 70 (10362) | 1977 чылдың март 25, пятница | 1925 чылда үндезилеттинген | Ортээ 2 коп.

ТӨРЭЭН ЧУРТТУҢ КҮЧҮ-ШЫДАЛЫН КҮШ-АЖЫЛ-БИЛЕ БЫЖЫГЛААР

ССРЭ-ниң профэвилелдериниң XVI съездизинге СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежневтиң чугаазын совет кижилер улуг сорук кириишкин-биле уткаан. Ол чугаада партияның болгаш күрүнениң иштики база даштыкы политиказының чугула айтырыгларының, совет улустуң шиитпирлеп турар төөгүлүг сорулгаларының ханы анализи бердинген. Ажылчыннар, колхозчулар, интеллигенцияның төлээлекчилери СЭКП-ниң XXV съездизиниң айтыышкыннарын күүседир, Улуг Октябрьның 60 чылын күш-ажылчы чедиишкиннер-биле уткуур деп улам долу шиитпирлиин бо хүннерде илергейлеп турар.

(СЭТА).

Н. В. Подгорный Танзанияда

ДАР-ЭС-САЛАМ. (СЭТА). ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорный албанның аян-чоруун кылып Танзания Каттышкан Республикада чеде берген.

Совет болгаш танзаний туктар-биле каастап нимээн аэродромга Н. В. Подгорныйны Республиканың Президентизи Дж. Ньерере, бирги ораакчы-президент А. Джумбе, премьер-министр Э. Сокоине, елбанның оске-даа кижилери уткаан. Уткаанларның аразында ССРЭ-ниң Танзанияда элчини С. А. Слипченко база турган.

Н. В. Подгорный биле Дж. Ньерере хүндүлел таныылының чыскаалын эргин эрткен. Нациялар салюду чаңгыланы берген. Совет Эвилелиниң болгаш Танзанияның күрүне гимнерин күүсеткен.

Аэродромдан турар черинге чедир орукка ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазынга Танзанияның найысылалының он-он муң чурттакчылары чылыг байырны чедирип турган.

Парлалгага кылган медеглелинге Н. В. Подгорный төлевилеттинген ужуражыышкыннар болгаш чугаалажыышкыннар найыралдыг базы боттуг байдалга эртер, кайы-кайылынга ажыктыг болгаш үре-түүнелдиг болур даорзинге бүзүрелиг илергейлээн.

* * *

ДАР-ЭС-САЛАМ. (СЭТА). СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорный биле Революстуг партияның Даргазы, Танзания Каттышкан Республиканың Президентизи Джулиус Ньеререниң аразынга чугаалажыышкыннар март 23-те ында өгелээн.

Найыралдыг, ажыд-хөрекчи байдалга эрткен чугаалажыышкыннар үезинде Н. В. Подгорный СЭКП-ниң XXV съездизиниң идип үндүргени коммунистиг тургузуушкунуң сорулгаларын боттандырарының, болур юбилейде—Октябрьның социалистиг улуг революциязының 60 чыл оюнга белеткелдиң талазы-биле СЭКП ТК-ның болгаш Совет чазактың чорудуп турар практиктиг хемчеглерин Дж. Ньеререге таныштырган.

Социалистиг тургузуушкунуң оруу-биле чоруур дээн танзаний улустуң шиитпирлиг чоруу илереттинген Аруш декларациязының үүлдериниг үндезилеп боттандырып турар социал-экономика болгаш культура тургузуушкунунуң талазы-биле Танзанияның Революстуг партиязының база чазаанын ап турар хемчеглериниң дугайын Дж. Ньерере дыннадын чугаалаан.

Совет Эвилели биле Танзанияның аразында бүгү таладыг кады ажылдажылганың байдалының болгаш опу улам ынай хөгжүдериниң перспективаларының дугайында санал-оналын Н. В. Подгорный биле Дж. Ньерере солушкан.

Чугаалажыышкынларга киришкеннер болза:

Совет таладан—ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы И. В. Архипов, далай флодунуң министри Т. Б. Гуженко, ССРЭ-ниң камгалал министриниң бирги оралакчызы армия генералы С. Л. Соколов, ССРЭ-ниң даштыкы хөректер министриниң оралакчызы Л. Ф. Ильичев, даштыкы садыг министриниң оралакчызы Н. Н. Смеляков, ЭХКК-ның даргазының оралакчызы И. И. Чернышев, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазының дузалакчылары В. В. Кортунов болгаш В. С. Китаев, ССРЭ-ниң Танзанияда элчини С. А. Слипченко, ССРЭ-ниң ДХМ-ниң килдис эргелекчизи В. А. Устинов;

Танзаний таладан—бирги оралакчы-президент А. Джумбе, премьер-министр Э. Сокоине, даштыкы хөректер министри Б. Мкапа, камгалал болгаш национал албан министри Р. Кавава, сан болгаш планнаашкын министри Э. Мтей, Революстуг партияның национал күүседикчи секретары П. Мсеква, албанның оске-даа кижилери.

Чугаалажыышкыннарны уламчыдаан турар.

* * *

Ол-ла хүн Н. В. Подгорныйга Дар-эс-Саламда төлээдеттиргеи дипломаттыг төлээ черлериниң баштыннарын таныштырган.

* * *

ДАР-ЭС-САЛАМ. (СЭТА). Танзанияның Президентизи Дж. Ньерере ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорныйга аллар болдуруп, март 23-те күрүне хүндүл алышкыны кылган.

Анаа совет болгаш танзаний албан кижилери киришкен.

Хүлээп алышкын үезинде Дж. Ньерере биле Н. В. Подгорный чугаалар солушкан.

Дж. Ньерениң болгаш Н. В. Подгорныйның чугааларын кичээнгей-биле дыннаан болгаш адын часкаашкыннары-биле уткаан.

Хүлээп алышкын найыралдыг байдалга эрткен.

УЛУГ ОКТЯБРЬНЫҢ 60 ЧЫЛ ЮБИЛЕЙИН ТӨЛЕПТИГ УТКУУЛ

ХУУСАА БЕТИНДЕ

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл оюн төлептиг уткууру дээш эгелээшкинни үндүрген Каа-Хемниң хөмүр-даш разрезиниң коллективи чылдың эгезинден бедик темп-биле ажылдап келген.

Социалистиг чарыштың тугун бедик тудуп турар бо мурнакчы коллектив хөмүр-даш тывыжының талазы-биле бирги кварталдың планын хуусаа бетинде, март 19-та күүседипкен. Каа-Хемниң, Чадааананың участоктары кайызы-даа хөмүр-даш тывыжының планныг онаалдаларын чедиишкинниг күүседип, ниитизи-биле 245 муң тонна хөмүр-дашты казып тыпкан.

Улуг машинистер Н. М. Дресвянников, А. А. Ковков оларның баштааны ЭКГ—4,6 маркалыг экскаваторларның экипажтары эң бедик көргүзүглерни чедип ап, разрезтиң ажылчыларының аразында калбарган социалистиг чарыштың мурнуу одуруунда.

Чедиишкиннерге улам сорук кирген коллектив квартал төнчүзүнге чедир пландан ажыр 25 муң тонна хөмүр-дашты казып тыварын шиитпирлээн.

ЧАСКА БЕЛЕТКЕЛ

Онгу беш чылдың ийиги чылының чазынында Барыын-Хемчикте «Барлык» совхозу сес муң ажыг гектар черге тараа болгаш мал чеми культураларны тарыыр. Чаагай дүжүүтү бо чылын өстүрүп алыр дээш часкы хову ажылдарыга ажыл-агый хынамчалыг белеткеним турар. Үрезинни чажар шынарынга чедир арыглап алган.

Амыы үеде тракторлар болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезин доозар чоокшулай берген. Янзы-бүрү марканың 45 тракторун септээр тургаш, ону доозуп турар. Ында механизаторлар Хомушку Артас-оол, Салчак Хойтпак-оол, Алексей Мөктээр, Александр Монгуш, токарь Хомушку Мөнгүн-оол, слесарь Күжүгет Калзан-оол олар хүн нормазын доктаамал ажыр күүседип, кылган ажылы шынарлыг болуп келгеннер.

Совхозтуң дирекциязы механизатор кадрларны белеткээр болгаш билиин бедидеринче улуг кичээнгейни салып турар. Кызылдың кодээ профтехучилищезинин филиалын совхозта ажыткан. Ында 30 ажыг ооллар болгаш кыстар трактөр башкарарынга өөренип турар. Механизаторларның клазын бедидеринин өөредилгезинде 40 хире кижи хаара туттунган. Олар удавас шылгалдаларны дужаар.

Шөлдериниң чемишчидилгезин экижидеринче кичээнгейни салган. 2100 тонна органиктиг чемишчидилгелерни шөлдерде чедирген. Тараа болгаш мал чеми культураларын тарыыр черлерге минералдыг чемишчидилгелерни төгер.

Суггарылга системазының эргелелиниң специалистери «Барлык» совхозтуң тараа суггарыкчыларының семинарын эрттирген.

Бо бүгү ап чорудуп турар хемчеглер черниң культуразын бедидеринче угланган.

В. МААДЫР-ООЛ.

Саяна Ал-ооловна Бельчикова «Өөк» совхозка алды чыл ажыг үеде ирт кадарып келген. Чыл бүрүде бодунга алган социалистиг хүлээлгезин ол ажыр күүседип келген. Коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы Саяна Ал-ооловна эрткен чылын бир ирттен-не 6,4 кг дүктү кыргып алган.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл юбилейин төлептиг уткуур дээш шалыпчы эөлчегде ол кирген. Бо чылын бир ирттен-не 6,6 кг дүктү кыргып алырын хүлээнген.

ЧУРУКТА: С. А. Бельчикова.

А. СОКУРОВТУҢ фотозу.

УЛУГ СОРУК КИРИИШКИН-БИЛЕ

ССРЭ-ниң профэвилелдериниң XVI съездизинге СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежневтиң чугаазынга сорук кирип, ол сагыш човаашкынга харыы кылдыр уламна күш-ажылчы кодурлуушкунуг ажылдаарын илергейлээн бүдүрүлге хуралдары чер-черге болуп эрткилээн. Ол хуралдарга Тываның ишчилери Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чылын төлептиг уткуур дээш чаа-чаа сорулгаларны боттарының мурнунда салганнар. Ол талазы-биле чер-черден биеке медээлээни болза:

ТООРА-ХЕМ. «Тоора-Хем» совхозтуң малчыннары бо чылын агаар-бойдустуң байдалы берге болза-даа, Улуг Октябрьның юбилейин төлептиг уткуур дээш мал кыштаглаашкынын хүр-чаагай эрттирип, чаш малды чидыраг чокка камгалап алыр дээш бо хүннерде дыка хызмак ажылдап турарлар.

Ында төрээн 1822 хойнуң 1816 хураганы камгалап алдынган. Хойнуң ооллаашкыны ам-даа үргүлчүлеп турар. Хойжуларның аразында Мырлаа Дембирин—313 хойдан 315 хурагаанны, Чооду Хүрештей — 276-дан—275, Кол Хамааты-оол — 288-тен 286 хурагаанны камгалап алгылааан, социалистиг чарыштың мурнуку одуруунда чоруп турарлар.

Совхозтуң сүт-бараан фермаларының саанчылары онгу беш чылдың ийиги чылының бирги кварталында күрүнеге 14 тонна сүт садар планын 14 тонна 600 килограмм кылдыр хуусаа бетинде күүсеткеп. 75 тонна эът дужаарын ам күүседириниң кырында келген.

ТЭЭЛИ. Бай-Тайгада «Тээли» совхозтуң Ээр-Хавак сүт-бараан фермазының саанчылары сүт бүдүрерин көвүдеткеш, бо чылдың бирги кварталында күрүнеге 460 центнер сүттү садар тургаш, 534 центнер кылдыр күүседеткен. Ук коллектив ам квартал төнчүзүнге чедир пландан ажыр 180 центнер сүттү күрүнеге дужаар деп сорулганы салып алган.

Бистин корр.

ЧОЗАЖЫЛАР БОТТАРЫНГА БҮЗҮРЕЛДИГ

«Тыва АССР-ниң бүдүрүкчү күштерин улам ынай комплекстиг хөгжүдер талазы-биле хемчеглер дугайында» СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалы болгаш партия Тыва обкомунуң IV пленумунуң материалдары Өвүр районда «Торгалыг» совхозтуң Чоза хойжу бригадазының ишчилерин улам сорук кирген.

Бо чылын ук коллективте төрүүр 12 кодан хой бар. Хойжулар эрткен кыштың соок, бергезинге алыспас, ниитиниң малын менди кыш ажыраар дээш улам шудургу ажылдаан. Оон түннелиниде бригадада төрээн ийи муң үш чүс хойдан ол хире хураган алдынган. Малчыннар Д. Анай-оол, К. Балдан, Д. Бады-Суур, К. Санчат-оол болгаш өскелер-даа төрээн хой бүрүзүнден хурагаанны менди алган.

Кыштаглаашкын үезинде малчыннарга боттуг дузаны чедирер талазы-биле партия организациязының болгаш оске-даа хой-ниити организацияларының кодаппарда быжыглаан активчилери Д. Дамбаа, Д. Кызыл-оол, Б. Матпаа, С. Седен оларның эки ажылдан турарын маңза демдеглээри күзенчиг. Бо эштер аалдарга доктаамал барыш, малчыннарның амыдырал-чуртталгазын хайгаараан турарлар. Оон аңгыла совхозта ВЛКСМ комитеди малчыннарже сакманщиктер үндүрер талазы-биле улуг ажылды чоруткан. Хой-хой сакманщиктер 115—150 чедир хураганнарны бо хүннерге чедир өстүргүлээн.

Ниитиниң малын хорамча чок кыш ажырыы, оон продуктулуг чоруун бедидер талазы-биле Чоза хойжу бригадазынга чок, хой-ниити организациялары дузалажын турар. Даваннары тастаан хойларга укчугаштар даарап бээр талазы-биле хереэжевнер чөвүлелли, агитквартиралар улуг дузаны көргүскен.

Амыы үеде бригадада малдың байдалы эки. Кижи бүрүзү даанган онаалдазын ак сеткилдиг күүседир дээш чедиишкиннинг ажылдан турар. Оон ишчилери үүс хойдан 95 хурагаанны алыр дээш бедиткен социалистиг хүлээлгени алган. Чозажылар Улуг Октябрьның 60 чыл оюн төлептиг уткуурунга бүзүрелдиглер.

Т. ТЫРТЫЙ-ООЛ,
Өвүр районда «Торгалыг» совхозта Чоза хойжу бригадазының бригадири.

Энергоблокту ажыглалга киирген

ХЕЛЬСИНКИ. (СЭТА). Найыралдың аян-чоруун кылып Финляндияда туруп турар ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин март 23-те Ловиса хоорайның чанында атомнуг электростанцияга барып чорваан. Оон-биле кады анаа Финляндияның Президентизи У. К. Кекконен, премьер-министр М. Миеттунен болгаш албанның оске-даа кижилери келген.

«Ловиса» АЭС болза, Совет Эвилели биле Финляндиниң аразында экономиктиг кады ажылдажылганың эң улуг объектизи болур. Опу ийи чурттун кады кылган төлевилелин ёзугаар совет специалистериниң, эртем-шинчилел институттарының, үлетпүр будүрүлгелериниң киржилгези-биле дерип тургузуп турар. Оон чүгле баштайгы блогу безин чуртта ажылдап үндүрүп турар бүгү электроэнергияның барык-ла он хуузун бээр. Ынчангаш «Ловиса» Финляндияга улуг улус ажыл-агый ужур-дузалыг болур. Станцияның ийиги эолчээн ажыглалга киирерге, оон күчүзү ийи катап улгадыр.

А. Н. Косыгин биле У. К. Кекконен станцияны көрүп, тудугуңуң чорудулгазы-биле тодаргай таныжып, совет базы фин специалистер болгаш ажылчыннар-биле чылыг беседаны кылган. Оон соонда станцияның бирги блогун күрүнелиг энергия четкизинге тудуштурарының байырлыг бүзүлары болган.

«Ловиса-1» АЭС-ти ажыглалга киргени-биле холбаштыр болган митингиге Финляндияның премьер-министри М. Миеттунен болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин чүве чугаалаан.

А. Н. Косыгин Совет чазактың, СЭКП ТК-ның, оон Чингине секретары Л. И. Брежневтиң өөмүнээзинден фин болгаш совет ажылчыннарга, инженерлерге, Ловиса хоорайның чурттакчыларына, Финляндияның найыралдыг бүгү чопунга чедиишкиннерни база чаагай чорукту изин-биле күзээнин дамчыткан.

Совет болгаш фин ажылчыннарының база специалистериниң өөмүнээзинден митингиге Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры слесарь-монтажчы Н. Г. Максимов болгаш В. Никандер чүве чугаалаан.

Партияның планнары—чоннуң планнары

ССРЭ-ниң профэвилелдериниң XVI съездизинде

Совет профэвилелдери—массаларны күш-ажылчы болгаш политиктиг идепкейин хөгжүдериге, бүгү-ле ажылагыйжы, политиктиг сорулгаларны шиитпирлээриге Коммунистиг партияның идепкейлиг дузалакчылары. СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга чедиишкиннинг боттандырарынче Улуг Октябрьның 60 чылынга алдар кылдыр социалистиг чарышты улам ынай калбартырынче ажылчы чоннарны олар мобилизастап, күш-ажылчы коллективтериниң чаагай эгелээшкиннерин болгаш эки инициативаларын деткин, нептерелип турар. Совет профэвилелдерин Леонид Ильич Брежнев бистиң ниитилеливистиң салдарлыг күжү деп адаан.

ССРЭ-ниң профэвилелдериниң XVI съездизинин эжыдышкынынга СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежневтиң чугаазы бүгү совет кижилериниң сагыш-сеткилин ханы өөрткен. Ында киргеп үүлдерни болгаш түүнелдерни олар ажыл-чорудулганың тодаргай программазы кылдыр көрүп турар. Советтер чуртунуң ажылчы чоннарының төлээлекчилери — делегаттар съездиниң индириндан ол дугайын чугаалап турар.

Амыы үе-чадада профэвилелдериниң ажыл-чорудулгазының эң чугула айтырыгларын делегаттар ажыл-хөрекчи, негелделиг өзу-биле, ажыл-агыйжы сопуургал-биле чугаалажып турар. Совет кижи — бодунуң чуртунуң ёзулуг ээзи, бүгү кижилерге ёзулуг демократияны — социал чөптүг чорукту болгаш социал деңг эргени хандырып берген чаа ниитилелдиг тургузукчу ажыл-ишчизи дээрзин олар онзалап демдеглеп турар. Төрээн чурттуң экономиктиг күчү-шыдалы оон эрес-шудургу ажыл-ижи-биле быжыгын, бистиң чонувустуң амыдыралының материалдыг болгаш культура деңнелиг чайгылыш чок бедин орар. Экономиканы дүргеп хөгжүдериниң оруктарын съездиниң индириндан делегаттар айтып, экономиканы быжыглаарынга, совет кижилериниң күш-ажылының болгаш амыдырал-чуртталгазының байдалдарын эжижидеринге профэвилелдериниң улам өзүп орар рольдуун чугаалап турарлар.

Съездиге март 23-те делегаттар ВЦСПС-тиң отчёдун болгаш Төп ревизия комиссиязының илеткелин чугаалажырын үргүлчүлээн. Эштер **А. П. Кириленко, Ф. Д. Кулаков, В. И. Долгих, К. Ф. Катушев, К. У. Черненко** оларны чыылганнар адыш часкаашкыны-биле уткаан.

— СЭКП-ниң XXV съездиниң шиитпирлеринге дүүштүр эдырлар профэвилелдериниң эргелерин калбартыры ажыктыг чорукту болгаш ынарны бедидеринге, оларның ажылының стилин сайзыраңгайжыдарынга идиг берин турар деп, чурт үлетпүрүнүң болгаш коммунал-амыдырал бүдүрүлгелериниң ажылчыннарының профэвилелиниң ТК-зының даргазы **Г. П. Сорокина** чугаалаан. Совет кижилериниң чаагай байдалының өзүп турарының чугула көргүзүглериниң бирээзи — ачы-дуза чедирер бүдүрүлгелериниң четкизин калбартырының айтырыгларынга ол тодаргай доктааган.

«Тындатрансстрой» трестиң № 592 тудуг-монтаж поездизиниң комплекстиг бригадазының бригадири-мастери **В. В. Мучицын** тудугуң объектилерин ажыглалга хуусаа бетинде киирер дээш БАМ тудугжуларының аразында калбак нептерээн чарыштың дугайын, күш-ажылдың мурнакчы аргаларын шиитээдип алырда москвачы сураглыг тудугжулар Н. А. Злобин, В. Е. Копелев, Н. П. Морозова болгаш өскелериниг-даа аныяк бамчыларга көргүскен улуг дузазының дугайын чугаалаан.

Профэвилелдериниг Азербайджан республика чөвүлелиниң даргазы **З. И. Гусейнова** Улуг Октябрьның алдан чылынга алдар кылдыр республиканың үлетпүр болгаш көдээ ажыл-агый ажыл-ишчилериниг чедип ап турар улуг чедиишкиннериниг дугайын чугаалаан. Социалистиг чурттарда хамааты эргелерни үреп турар даар хоозун чүве дугайты Барыын чүкте өнчүк-чөңгээлиг шуугаазының организакчыларынга ойтур шавышкынны ол бергеп.

Социалистиг уран чүүлдүң чоннуң амыдыралы-биле чарылбас холбаалының дугайын съездиниң индириндан Ленинградтың А. М. Горький аттыг Улуг шин театрының артизи ССРЭ-ниң улустуң артизи **В. И. Стржельчик** чугаалаан. Невада хоорайның уран чүүл коллективтерге Улуг Октябрьның 60 чылынга капчаар белеткенин турарын, бүдүрүлге коллективтери-биле оларның сырый холбаалышын ол чугаалаан.

— СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежневтиң профэвилелдер съездизинге чугаазында сайзырангай социализм шиитилелинде аныяк салгалдың ролюнга бердингеп бедик үнелээшкин совет аныяктарының күш-ажылчы кыытыгмышкынын, чогаадыкчы сорук кириишкинин хайныктырган — деп, ВЛКСМ ТК-ның бирги секретары **Е. М. Тяжельников** чугаалаан. Ол чугаа-чүгле профэвилелдериниг эвес, харын комсомолдуң база ажыл-чорудулгазының дайынчы программазы болур. Партияның айтышкынларын удуртулга болдургаш, аныяктарның идей-политиктиг, күш-ажылчы болгаш аажы-чаң кижизидилгезин улам ынай күштелдирерин хандырар, комсомолдуң бүгү ажылының ажыктыын болгаш шынарлыг болурун көдүрер ужурлуг бис деп, ол демдеглээн.

— Профэвилел организацияларының ажылы экономика хөгжүлдезин дүргедериниг чугула факторларының бирээзи-дир—деп, профэвилелдериниг Литва республика чөвүлелиниг даргазы **К. Ю. Мацкявичюс** чугаалаан. — Продукция шынарын башкарарының системазы профэвилелдериниг деткимчези-биле республикада улам нептереп орар. Күш-ажылдың мурнакчы аргаларының Литваның будүрүлгелеринде, тудугларында, көдээ ажыл-агыйында нептереп турарының дугайын ол база дыннаткан.

— Бистин кайгамчыктыг ажыл-ишчи хереэженнеривистиң дугайында СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежневтиң съездиге чугаазында кирген сеткилдиг ханызындан чаагай сөстер совет хереэженнериниг ханы өөрткен деп, Совет хереэженнер комитединиг даргазы, Совет Эвилелиниг Маадыры **В. В. Николаева-Терешкова** медеглээн. Партиниың болгаш күрүнениг хереэженнер дугайында үргүлчү сагыш салыышкынын болгаш кичээнгейин илергейлеп турар ол сөстер чүректиг ханызындан шынчы сеткилдиг өөрүшкүзүн хайныктырып турар.

Эртенги хуралга ССРЭ-ниг Чогаалчылар эвилелиниг баштаар черинин бирги секретары **Г. М. Марков**, ССРЭ-ниг Министрлер Чөвүлелиниг Профтехөредилге талазы-биле күркомитединиг даргазы **А. А. Булгаков**, профэвилелдериниг Молдав республика чөвүлелиниг даргазы **П. П. Петрик**, Ульяновск хоорайның В. И. Ленин аттыг № 1 ортумак школазының башкызы **М. Л. Усольцева** олар сапал берген.

Румынияның профэвилелдериниг Бүгү-ниити каттыжыышкынының Төп чөвүлелиниг даргазы **Штофан Павел**, Моол профэвилелдериниг Төп чөвүлелиниг даргазы **Гомбожавын Очирбат**, Кубаның ажылчы чоннарының Профтөвүнүң чингине секретары **Роберто Вейга** съездиге байыр чедирип чүве чугаалаан.

Профэвилел шимчээшкиниг эң чугула айтырыгларын чугаалажырын кежээки хуралта уламчылаан.

Эртем-техниктиг шиитилелдериниг Бүгү-эвилел чөвүлелиниг даргазы академик **А. Ю. Ишлинский**, Ивановонуң В. И. Ленин аттыг камвол комбинадының артыкчызы, Ленинчи комсомолдуң шаңналының лауреаты **В. Н. Голубева**, профэвилелдериниг Эстон республика чөвүлелиниг даргазы **Л. И. Ленцман**, профэвилелдериниг Кыргыс республика чөвүлелиниг даргазы **Э. А. Абакыров**, Профэвилелдериниг Таджик Республиканың чөвүлелиниг даргазы **А. Хайдаров** сапал берген.

Корейниг каттышкан профэвилелдериниг Төп Комитединиг даргазы **Ким Гук Хун**, Югославияның профэвилелдер эвилелиниг Чөвүлелиниг даргазының оралакчызы **Душан Богданов-Сенко**, Лаос профэвилелдер федерациязының даргазы **Сапан Сутхичак**, Сириялың ажылчын профэвилелдериниг Бүгү-ниити федерациязының Чингине секретары **Насер Изеддин** съездиниг делегаттарынга болгаш аалчыларга байыр чедирген.

Делегейниг ажылчы чоннарынга болгаш профэвилелдериге кыйгырыгны съезд чаңгыс эп-сеткилдиг хүлээп алган.

ССРЭ-ниг профэвилелдериниг XVI съездизи март 24-те ажылын үргүлчүлээн.

(СЭТА).

СЭКП Төп Комитединден, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумундан болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинден

СЭКП ТК-ның кежигүнү, ССРЭ-ниг Дээди Совединиг депутады, Ленинчи шаңналдыг лауреаты, ССРЭ-ниг нефть үлетпүрүнүң министри **Валентин Дмитриевич Шашин** үр болгаш аар аараанының соонда 1977 чылдың март 22-де 61-ги харлыында мөчээнин СЭКП Төп Комитеди, ССРЭ-ниг Дээди Совединиг Президиуму болгаш ССРЭ-ниг Министрлер Чөвүлели ханы кажыыдал-биле дыннадын тур.

СЭКП ТӨП КОМИТЕДИ | ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУ | ССРЭ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИ

АНЫЯК КОММУНИСТЕРЖЕ КИЧЭЭНГЕЙ

Партийжи амыдырал

В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дүгү» комбинатта партком болгаш партия эге организациялары партийжи хүрээлениң шынар составын эжижидер, аныяк коммунистерниң чогаадыкчы инициативазын бедидер дээш чамдык ажылдарны чоруткан. Ылангыя социалистиг чарыштың мурнуку одуругларынга коммунистер кирип, өскелерге үлегерин көргүзүп, бедик бүдүрүкчүлүг ажылдавышаан, бүгү-ле чаа, мурнакчы үүлдериниң эгелекчилери болган турарын чедип ап келген.

Комбинатта бүгү коммунистерниң барык 40 хуузу аныяк коммунистер. Оларның 90 хуузу бүдүрүлгеде ажылдап, ону хөй-ниитиниң хөрээ-биле хөлбаштырып, кежигүн эвестерге боттарының үлегер-чижээн көргүзүп турар.

Чижээ, транспорт цегинде «БелАЗ-540» деп чүк сөөртүр машиналарның чоларчылары эрткен чылдың планын декабрь 1-де күүсеткеш, бо чылдың үлүүнде кирген. Ында чоларчылар Ч. Ооржак, А. Матвеев, А. Жданов, В. Бельда олар мурнакчыларның одуруунда кирген. Ол ышкаш рудникте партия кежигүнүнге кандидаттар экскаватор машинистери А. П. Ларионов, Н. И. Крутько, А. А. Сленин, даг-дүгү арыглаар фабрикада аныяк коммунистер: мастер В. Рашупкина, дериглел машинистери Э. Бусолик, Т. Саая, өөдчет мастери В. Монгуш, электрослесарь В. Федосихин олар күш-ажылга мурнакчы, хөй-ниитиниң хөрээнге идепкейлиг чоруктун үлегерин көргүскен.

Эртем-техниктиг депшилгени, мурнакчы дүржулганы бүдүрүлгеге дүрген шинээдип алырынга, эгелекчи, чаартыкчы чоруккa аныяк коммунистер идепкейлиг киржип турар.

Чижээ, даг-дүгү арыглаар фабрикада технолог А. С. Курлянов 1967 чылдан эгелеп чаартыкчы ажылдарга идепкейлиг киржип келген. Бо үеҗин иштинде ол 39 чаартыкчы саналдарны киирген, ооң экономиктиг ажыктыы 141 мүң рубль болган. Тыва АССР-ниң алдарлыг чаартыкчызы деп хүндүлүг атты ол төлептин-биле эдилеп чоруур. Ол ышкаш үүрмектеп сөрттаар комплекстиң начальниги аныяк коммунист В. И. Колосов 1969 чылдан бээр чаартыкчы болуп келген. Бо арызында 37 чаартыкчы саналдарны киирген, ооң экономиктиг ажыктыы 1279 рубль болган. Бисте ниитизи-биле оң бир аныяк коммунист идепкейлиг чаартыкчылар болуп турар.

Комбинаттың цехтериниде партия организациялары партийжи хүрээлениниң шынар составын эжижидери-биле чергелештир коммунистериниң кижизидилгезинче, оларның идепкейин, сагыта-чурумун бедидеринче кичээнгейни күштелдирген. Партийжи ажылдың янзы-бүрү арга-хевирлерин мынаа ажыглап турар.

Борта чижек кылдыр энергоцехте партия организациязын (секретары Е. Злобин) чугаалап болур. Партбюро чугула участоктарда партбөлүктерни тургускан. Ында аныяк коммунистериниң күжүн харыысалгалыг участоктарга хуваагаан. Партбөлүктер организакчылары аныяк коммунистер А. А. Аристарин, Н. А. Рогалев, А. С. Якушев олар коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары. Шудургу күш-ажылы-биле өске ажыл-ишчилерге үлегерин көргүзүп келген.

Цехте партбюро аныяк коммунист бүрүзүнге участоктарга политинформаторлаар даалганы берген. Чон ортузунга идей-кижизидилгелиг ажылды оларның канчаар чорудуп турарын доктаамал контрольга ап, өтчёдүн дыннап турар.

«Партийга хүлээп алышкынның болгаш СЭКП кежигүнүнге кандидаттарны кижизидериниң талазы-биле Киргизияның партия организациязының ажылының дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалында партия кежигүнүнге кандидат стажын эрттирип турар аныяк коммунистер-биле ажылче онаа кичээнгейин салган.

«Тыва даг-дүгү» тудуг эргелелинде партком бо талазы-биле элээн дуржулганы мооннеп алган. Парткомнуң чанында аныяк коммунистериниң школазы он чыл чыгыы ажылдап келген. Амгы үеде ол школада 30 аныяк коммунист хаара туттунган. Аныяк коммунистерниң школазының кичээли эйда бир удаа эртер. Ооң сөөлгү кичээлдериниге «Партияның тоогузу», РСДРП-ниң ийиги съездизи, «СЭКП-ниң Программазы болгаш Уставы партияның удуртулга болдурар документизи» деп темаларны болгаш «СЭКП ТК-ның октябрь (1976 ч.) Пленумунуң материалдарын сайгарган. Кичээлдерге аныяк коммунистер база кыска рефераттарны, дыннадыгларны кылып турар.

Хоорайның аныяк коммунистериниң хуралын чыл бүрүде эрттирер. Хоочун коммунистерниң сактыышкыннарын, мурнакчыларның, аныяк коммунистерниң чугааларын дыннаар. Ол ышкаш партия кежигүнүнге кандидаттың карточкаларын хоочуннар байырлалдыг байдалга тыпсыр. Идей-политиктиг ажылдың өске-даа хевирлери аныяк коммунистерге кижизидикчи улуг салдарлыг.

СЭКП-ниң хүрээлениге киргениниң баштайгы хүннеринден эгелеп кандидат партийжи канчалыышкынның өзулуг школазын эртер. Кандидаттарны хүн бүрүнүн партийжи болгаш хөй-ниити ажылынче хаара тудуп, берген даалгаларны канчаар күүседип турарын хынаары, марксисчаленинчи идеяны болгаш партияның политиказын ханызыбиле өөренип, коммунистиң хүлээлгезин болгаш эргезин эки билген турарын чедип алырынче бистиң парткомнуң кичээнгейи угланган. Партбюроларга, партия хуралдарынга, аныяк коммунистериниң отчёдун дыннаары бисте база неп-терээн.

Бо чылдың январьда «Тыва даг-дүгү» комбинаттың транспорт цегинде партия организациязының хуралынга партия кежигүнүнге кандидат чоларчы А. И. Матвеевтиң кандидат стажын канчаар эрттирип турарының дугайында дыннаары алган. Ол кежээки техникумда чедиишкинниг өөреним-мишаан, 1976 чылда чүк соортур планын декабрь 1-де күүсеткен болгаш ол-ла хүнден эгелеп 1977 чылдың үлүүнде кирген.

Партияның хүрээлениниң ажылчын ангының мурнакчы кезээ-биле немеп өстүрер дээш партия эге организациязы бүрүүнде өскүлдениң курлавырын тургузуп, партийга хүлээп алырынга белеткелди оларның ортузунда чорудуп турар.

СЭКП ТК-ның үстүнде доктаалынга дүүштүр СЭКП-ге хүлээп алышкынның болгаш аныяк коммунистериниң кижизидилгези дээш эге организацияларның харыысалгазын улам бедидер ужурлуг бис. Партия кежигүнүнге комсомолду дамчыштыр кирип турарының хуузу бисте ам-даа куду. Чамдык эге организациялар секретарлары тудугжулар, слесарьлар, электриктер, каннакчылар, машинистер, чоларчылар, чонга ачы-дуза чедирер черлерде ажыл-ишчилер ышкаш кол мергежилдиг кижилерин колдады киреринче кичээнгей салбас чоруктар бар.

Ынчангаш партияның хүрээлениге чаа кирерлерни шилиир болгаш кижизидер, аныяк коммунистер-биле ажылды чогүүр деннелге тургузаар дээш партия эге организацияларының ажылынга хүн бүрүнүн удуртулгазын күштелдирер ужурлуг бис.

Д. ОДАҢ-ООЛ,
«Тыва даг-дүгү тудуг» эргелелинде парткомнуң инструктору.

Беш чылдың кижилери

«Шекпээр» совхозтуң Суг-Кажаа сүт-бараан фермазы районда мурнакчы коллективтериниң бирээзи. Ында ыштаглаашкынның байдалы хүр-чаагай.

Саанчылар, инек кадарчылары, бызаа ажаакчылары бо чылын бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алган. Коллектив күрүнеге сүт садар планын Улуг Октябрьның 60 чыл юбилейинге чедир күүседирин хүлээнгеш, социалистиг чарыштыг кэлбарткан.

Ооң мурнуку одуругларында киргеннериниң аразында бызаа ажаакчызы Дугар Дыттыг-ооловна Саая база бар. Маңаа чаурбй чыл амыдаан хоочун малчын бодунуң ажылының дуржулгазын аныяктарга дамчыдып берип чоруур. Чоокта чаа оргу «Күш-ажылчы пылгарал дээш» медаль-биле шаңнаан.

ЧУРУКТА: бызаа ажаакчызы Д. Д. Саая.

«Хемчик» совхозта коммунист Серин Марбыевич Саая он үш чыл иштинде хойжулап келген. Төрүүр чүс хойга онааштыр чыл бүрүде 90-дан өрү хураганны менди ап, төрээн совхозунга өстүрүп берген.

Ооң кызымакай күш-ажылын Совет чазак бедии-биле үнелеп, Ленинчи юбилей болгаш «Күш-ажылчы шылгарал дээш» деп медальдар-биле шаңнаан.

ЧУРУКТА: коммунист хойжу С. М. Саая.

Х. МОНГУШТУҢ фотолары.

Наталья Квитковская—хоорайның амыдырал хандырылга комбинадында мурнакчы ажылдыгларның бирээзи. Чоннуң чагыглары аштап, арыглаашкын эрткен соонда ооң ажылдаар өрээлинге келир. Арыг хептерни илиир-биле эде-хере базар, эмгелээр ажылды ол кончуг эки күүседип турар.

ЧУРУКТА: Н. Квитковская.

В. РОДКИННИҢ фотозу.

Буянныг херек

Кызыл туктуг Эрзин районнуң амыдырал хандырылга комбинады эрткен чылда чонга 41 мүң рубльге ачы-дуза чедирген. Ооң 13 цехтериниң хөй кезии планныг онаалдаларын ажыр күүседип келген. Чоннуң чагыгларын чүгле күүседир эвес, а ону бедик шынарлыг, чараш, үр здилээр кылдыр кылырынче доктаамал сагыш салып турар мурнакчы ишчилер бо коллективте хөй. Ылаңгыя Нарын суурда идик даараар цехтиң мастери, Күш-ажылдың Кызыл Тук орденниң здилекчизи, бүдүрүлгениң хоочуну Нэм-оол Мөңге, дүржулгалыг даараныкчы Севил Дажымба оларның кызымак ажылижин эрзинчилер мактап чугаалажыр. Бо хоочуннарның ажылга кызымаа, чоннуң чагыгларын оларга тааржыр кылдыр күүседир дээш билиг-мергежилин бараалгадып чоруур аныяк ажылчыннарга үлегер боп келген.

Комбинаттың чурун тырттырычызы Шулуу Дембирел ол ажылга мергежилин чыл санында бедидип, чоннуң чагыгларын чогуур хуусаада күүседип, мурнакчыларның одуруунда кирген. Ол—1976 чылдың социалистиг чарыжының тииленчизи.

Чагыглар хүлээп алыкчызы Күлдүн Сумбаа ажылынга кызымак, хөй-ниити ажылының идепкейлиг киржикчизи. Комбинаттың цехтериниң аразында чарышка техниктиг херекселдер септээр, идик кылыр, септээр болгаш чоннуң чагыгларын дарый кылыр цехтер планныг онаалдаларын доктаамал ажыр күүседип, мурнакчы боп турар.

Чымыштыг ажыл-иште хаара туттунган малчыннарның чагыгларын саадал чокка дарый күүседир талазы-биле коллективтиң ажылы база макталдыг. Малчыннарже үнүүшкүннерни олар доктаамал организастап, даарагтынган хептерин оларга чедирбишаан, чаа чагыгларны хүлээп ап турар.

Чонга ачы-дуза чедирери—буянныг херек. Ынчангаш ол ажылда хаара туттунганнарны чагыкчылар хүндүлеп, «Четтиривис»—диижирлер.

В. КУНГА.

Эрзин район.

КЕЛИР ҮЕГЕ ДҮҮШТҮР

К-701 тракторнуң кабининде чоларчының ассистентизи—башкарылганың электроннуг блогун тургускан. Ол дүргедээшкинни өскертип, үш чүс күштүг шимчедикчиниң ажылдаар херек чурумун шилип, аскыыш агрегаттарны башкарып чоруур. Ол херексел «Кировец-701» тракторнуң бүдүрүкчүлүүн бедидип, черни андарарының шынарын эжижидип, механизаторнуң күш-ажылын чиигедир.

Трактористиң электроннуг дузалакчызы — микропроцессор—саналашкын техниказының чаа салгалы тургустунгач. Ленинградтың «Светлана» каттыжыышкынының үндүргени ооң баштайгы хевири шенеддени чедиишкинниг эрткен. Шак ындыг электроннуг автоматтарны улус ажыл-агыйының янзы-бүрү адырларынга ажыглап болур.

— Түннер үндүрер, дүрген ажылдаар электроннуг тургузуг микропроцессорларны бүдүрүп үндүреринче кирип тура, бис чүнүн-даа мурнунда келир үеже көрүп, анаа хереглеп чыл келген тудум өзер деп планнап турар бис—деп, «Светлананың» кол инженери В. Д. Степанов чугаалаан.

Микропроцессорларның «мергежилин» саналары берге, ооң ажыглалы кызыгаар чок. Ындыг бичии автоматты ажыглалга киирерге миллион-миллион кижилериниң күш-ажылы чиигээр.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарыы эш Л. И. Брежнев партия Төп Комитединиң октябрь (1976 ч) Пленумунга чугаазынга, «Светлана» каттыжыышкынының коллективиниң күш-ажылынга улуг үнелелди бергени оларны хөй-аът киирип, микропроцессорлар, микрокалькуляторлар бүдүрүлгезин 1976 чылдың деннелинден бүдүн чартык катап көвүдедирин шиитпирлээн.

Бо чаа херекселдерни Ленинград бүдүрүлгелери ап, ажыглап эгелей берген. Оларны оптика-механика каттыжыышкыннарында микроскоптар, электроннуг-механиктиг заводта станоктар башкарар программа-санныг блок кылдыр дериир, а микрокомпьютерлерни «Красная заря» фирма ажыглап эгелээн.

Онгу беш чылда «Светлана» каттыжыышкыны микроэлектрониктер шинээдип алырынче кичээнгей салыр. Продукциянын чаа хевирлерин бүдүрүп үндүреринге бүгү цехтер белеткенип турар.

В. ГАНШИН,
Л. ДРОЛОВ,
СЭТА-ның корр.

Ленинград.

Эш П. К. Байрны Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Хүндүлел бижии-биле шаңнаар дугайында

ТЫВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫЫ

Сан органнарынга хөй чылдарда үре-түннелдиг ажылдааны дээш база 60 харлааны-биле холбаштыр ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл район Совединиң күүсекомунуң сан кылдызының эргелекчизи Павел Клыкаевич Байрны Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Хүндүлел бижии-биле шаңнаар.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Б. ДОЛЧАНМАА.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары С. КРАСНЫЙ.

Кызыл хоорай, 1977 чылдың март 22.

ЮБИЛЕЙГЕ БАРААЛГАДЫР

Чадаананың амыдырал хандырылга комбинадының даараныр цегинде чараштыр дерээн булунчугаш бар. Ында З. Саттың болгаш Ц. Цыдыпованың баштааны комсомолчу-аныяктар бригадаларының түннелин көргүскен. Булуунуң төвүнде «Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл ооюнуң дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалы. Бүдүрүлгениң мурнакчылары, даргыныкчылары Б.-К. Ооржактың, З. Ойдупаанның, Ц. Цыдыпованың, цехте 28 чыл ажыр даараныкчылап келген А. Колупаеваның хөрек чуруктарын база киирген. Шак мындыг хоочуннар, даргныкчылар-биле кожа коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы деп ат дээш шимчээшкинде киржип турар аныяктар: Л. Пирлей, З. Ондар, Л. Фролова, З. Сат, Р. Семис-оол оларның аттары база бар.

Чугааны комсомол амыдыралының экранындан эгелээнивис-таварылга эвес. Коллективте комсомол комитедин баштаан аныяк коммунист Петр Ооржак ажылдың түннелин өй-шаанда үндүргеш, ажылчыннарга таныштырарынче, Октябрьның 60 чыл ооюн төлептиг уткуур дээш чарыштың дээштиг болурунче кичээнгейни угландырган.

Мында түс-түс даараныкчылар, бригадалар аразында социалистиг чарыш бо чылын калбарган. Эрткен чылын даараныла цеги планын чедир күүсетпээн. Ынчан даараныкчылар түс-түзүнде хүлээлге алыр хамаан чок, цехтин ниити планын безин билир кижи чок турган. Ол талазы-биле чөптүг чамдык чылдагааннар база тургулаан: даараныр машиналар септээр мастер чок, транспорт-биле хандырылга багай болганындан ырак суурларга барып, чоннуң чагын хүлээп алыры четче чоруттунмайн келген.

Ынчалза-даа ажылды үндезини-биле сегидерин социалистиг чарышты организастаарындан эгелээр деп шиитпирлээннер. Будурулгениң ажыктыын болгаш ажылдың шынарын бедидер, онгу беш чылдың планныг онаалдаларын чедиишкиннинг күүседир дээш Бүгү-эвилел социалистиг чарыжының дугайында СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның доктаалын комбинаттың коллективи ханызы-биле танышкан.

Комсомолчу-аныяктар бригадаларынга аттестацияны чоруткан, ук бригадаларны удуртуун дуржулгалыг даараныкчыларга дааскан. Хөрээженнерге платье даараар бригаданы Ц. Цыдыповага, а ийги бригаданы комсомолчу З. Сатка баштаарын дааскан ол. «СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин — амыдыралга» деп ленинчи зачёттуң ниитилел-политиктиг аттестация комиссиязынга аныяктар боттарының хууда будурулге планының дугайында чугаалаан чорудуп турган.

Аныяк даараныкчыларның сөзү ажыл-херек-биле карышпаан. Январьда комсомолчуаныяктарның бригадалары кайызы-даа планын ажыр күүсеткен. Даараныла цеги ниитизи-биле январьның планын 107 хуу күүсеткен. Ынчангаш комсомолчулар Бүгү-эвилелдиң комсомол хуралынга бедик көдүрлүүшкүннүг чыглын келген. Ол хүн база бир күш-ажылчы чедиишкин чедип алдынган. Комбинаттың комсомол комитеди «Хурал хүнүнге ең бедик будурукчулуг болгаш эки шынарлыг ажыл» деп эгелээшкинни үндүргенин аныяктар изии-биле деткээн. Ол хүн чувурлер даараларының планы 130 хуу, платьении 122 хуу күүсеттинген. Даараныкчылар Вера Монгуш, Чечек Монгуш, Люба Фролова, Марина Куулар, диспетчер Тамара Шулуу, быжыкчы Роза Семис-оол олар эки ажылдаанар.

Комсомолчулар боттарының хүлээлгелеринде дыка хөй эки үүлдерни киирген. Чүгле эки ажылдаарындан ангыда комсомолчулар, аныяктар мал чеми белеткээринге дузалажыр, даайынның болгаш күш-ажылдың хоочуннарының хепти септээр болгаш даараар чагыгларын оларның бажыннарынга хүлээп алырын дугурушканнар. Даараныр машиналар септээр мастер Алексей Ойдуп цехти эде деривишаан, машина-механизмнерни ажылдаарынга улам таарымчалыг кылдыр тургузарын хүлээнген.

Цехтин аныяктары, комсомолчулары боттарының күш-ажылчы чедиишкиннерин Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чылынга бараалгадырлар.

В. ГЛУХОВ,
ВЛКСМ Чоон-Хемчик райкомунуң секретары.

Самолёттарга ужударының чаа өртектери

СЭКП-ниң XXV съездизи онгу беш чылды ажыктыг чоруктун болгаш шынарлыг беш чылы болдурар деп айыткан. Чурттуң транспорт системазының ең чугула кезээ болур Аэрофлот ужар үүл-биле соортулгениң ажыкдузазын улам калбартын, чоннуң негелде-хереглелин хандырарының шынарын эжижидин бодунуң кол сорулгазы кылдыр салып турар.

Агаар транспортунуң улус ажыл-агыйынга ажык-дузазын улгаттырары дээрге, хамыктың мурнунда пассажирлерни, почтаны болгаш янзы-бүрү чүүктерни чогуур черлеринге чедирерин шапкынчыдары, шак-үени кызырып, камнаары болур. Ынчангаш шак-үениң ниитилеге ажыкдузазын улгаттырын, материалдыг үнелиг үүлдериниг сайгарылгазының шапкынчырын чедип алыры—Аэрофлоттун кол сорулгаларының база бирээзи боп турар.

Хамааты ужар үүлдүн кол дериг-херексели болур ужар үүл техниказы дыка дүрген солуттунуп, улам чаартынып турар. Соолгу 20 чылдарның иштинде самолёттарның үш хевири солушкан. Самолёттарның чаа, сайзырааган хевирлериниң ачызында оларның пассажирлерни болгаш чүүктерни-даа чедирери барык ийи катап дүргеден турарын айтыр херек. Оларның ужары улам дүргеен, ужуп үнериниң болгаш черге хонарының шагы кызырлып, кижилериниң олурарынга таарымчалыг байдалының улам эжижин турарын билир бис.

Бистин чурттуң агаар транспорту бодунуп мурнунда салдынган сорулгаларны чедиишкиниг күүседири-биле чаа, эң-не парын ужар үүл техниказы-биле үргулчу хандырынын турар.

Амгы үеде бистиң чурттуң агаар оруктарында ажыглаттынып турар ИЛ—62, ИЛ—62М, ТУ—154, ЯК-40 болгаш өске-даа самолёттар-биле кады онгу беш чылда ЯК—42 болгаш ИЛ—86 дээн ышкаш пассажирлерге таарымчалыг, дыка дүрген ужар болгаш нарын дериг-херекселдерлиг, идегелдиг, дааш-шимээнин эвээш самолёттар база ужуп турар апаар.

Самолёттарны черге хондурарының чартык автоматтыг дериг-херекселлерин ажылдап кылган болгаш ону херек кырында шенеп көрүп турар. Ол автоматтыг дериг-херекселлериниң дузазы-биле агаарның байдалы кандыг-даа турда, самолёттарны черге озал-ондак чокка хондуруп болур аргалыг. Бистин чурттуң географтыг куржаглары, агаар-бойдузу делегейниң кандыг-даа чурттарындан артык өскерличел, кызыгаар-девискээри делгем, нарын байдалдыг болгай. Ындыг идегелдиг, автоматтыг дериг-херекселлериниң дузазы-биле хамааты ужар үүлдүн кол-кол агаар оруктарынга самолёттар үзүксовсаал чок ужуп турар.

Агаар транспортунуң бүгү ажылын эжижидери самолёттарның ужуп үнер болгаш хонар черлерин, авиатехниктиг базаларны, чаа-чаа аэродромнарны болгаш агаар оруунуң агенстволарын тудары-биле, аэропорттарны ең чаа, сайзырааган дериг-херекселлер-биле хандырарының ажылдары-биле тудуш холбаалыг.

Тоску беш чылдың үеинде чурттуң 70 ажыг хоорайларының чанында чаа хевирлиг аэровокзалдарын туткан. 1980 чылга чедир ам-даа 40 аэровокзалдарны болгаш аэродромнарны тудар деп турар. Ол ышкаш каас-чараш гостиницаларны, ниитиниң чемненилге черлерин, амыдырал хандырылгазының тудугларын кылырын база көргеп. Пассажирлерге эргежок чугула харылзааның, чүүктер хүлээп алырының, билеттер садарының, демдеглединиң ажылдарын механизаттан, шапкынчыдар черлерни база тудуп тургузар. Агаар транспортунуң ачы-дузазын сайзырааган ужудын, ооң шынарын улам эжижидери хөй-хөй акша-хөрөнгүни негээри билдингир. Чогум-на ындыг чылдагааннарның ужурунда самолёттарга олурарының, агаар оруу-биле чүүктер дажыглаарының өртектериниң бичии улгадын турарын айтыр херек. Совет улустуң материалдыг чаагай чоруунуң бедээнин, самолёттарның ужарының дүргедээнин болгаш оларның дериг-херекселлериниң сайзыраанын ап көөрге, соолгу 15 чылда оларны ажыглаарының өртек-үнезин 20 хуу чедир улгаттырганының деннели дыка чаве, чиик боп турар.

Ужар үүл билединиң өртээ Аэрофлот шугумунга улгатсадаа, капиталистиг чурттарның иштики агаар оруу-биле деңнээрге, ооң дыка чиик, барык 2 болгаш 2 чартык катап эвээш боп турар. Чижээ, Москвадан, Ленинградка чедир самолёт хөлезиниң (670 км. агаар оруунга) бо чылдың апрель 1-ден эгелеп 18 рубль апаар. Ынчаарга АКШ-та олла хемчеглиг агаар оруунга самолёт өртээ совет акша-биле 42 рубль боп турар.

Бистин республиканың агаар оруктарынга билет өртээ бирдеп дорт рубль чедир улгадыр. Чижээ, апрель бирдеп эгелеп Красноярск чедер билетке 4, а Москвага чедир —10-на рубль немежир.

1977 чылдың апрель 1-ден эгелеп ужар үүл билеттериниң өртээн 20 хуу чедир улгаттырган түннелинде, пассажирлериниң негелде-хереглелдерин хандырарының деннелин бедидип, эң-не таарымчалыг болдурарын хандырар аргалыг болур бис.

Р. КОЗЫРЕВ,
Кызыл аэропортунуң соортулге кылдызының начальниги.

Келир үе—тайбың болгаш депшилге күштериниң талазында

Даштыкы профэвилел ажылдакчылары Л. И. Брежневтиң чугаазының дугайында

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневтиң чугаазы совет профэвилелдериниң XVI съездизиниң даштыкы аалчыларының кичээнгейинде төвүүде турып, бүгү бөмбүрзектиң ажылчы чоннарының толээлекчилериниң эн-не изиг деткимчезин ап турар.

Съездиниң аалчыларының чугаалап турары болза:

ССРЭ-ниң профэвилелдериниң XVI съездизинге СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының чугаазы—совет даштыкы долдуканы—тайбың болгаш делегейниң дүнкүүрлүг чоруун чавырыдырары дээш идепкейлиг демиселдиг политиказының өскерлиг чогунуң тодаргай хөреечизи деп. **Профэвилелдериниң Бүгү делегей Федерациязының (ПБФ) чиңгине секретары Пьер Жанеує** чугаалаан. ССРЭ болгаш социалистиг өске-даа чурттар кым-бир кижиге кызыныл турар дээр янзылыг Барыын чүктүң пропагандазының пептередиң турары мege-хоозун чулчуруушкуннарга төлептиг өйтүр шавышкыны Леонид Ильич Брежнев бодунуң программыг чугаазында берген. СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының чугаазы—ол дээрге бүгү дилтерге бижиг тайбың дээш демиселзиранче бүгү-ле тайбыңга ынакшылдыг күштерге чаа кыйгырыг-дыр. Делегейниң профэвилел шимээшкининиң чангыс эвил бижиглап турар оон шынчы болгаш ынаныштыг өтрадың НБФ кезээде-ле совет профэвилелдериниңден көрүп келген болгаш көрүп-даа турар деп, Пьер Жанеує демдеглээн. ССРЭ-ниң профэвилелдериниң ролюн белидер дугайында ханы сагыш салышкыны сиңиккен, Леонид Ильич Брежневтиң чугаазы күш-ажылдың кижилериниң аас-кежиктиг амыдыралы дээш бөмбүрзектиг бүгү-ле дешилгелиг күштерин сырый каттыштырарына эн-не идепкейлиг рольду моон соңгаар-даа совет профэвилелдери ойнаар дээрзиге бисти бүзүродип турар деп, ол онзалап айыткан.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл ооңга алдар болдурган чарыштың калбартыр дээш «Кызыл Чепель» комбинаттың коллективиниң эгелекчи чоруун СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Леонид Ильич Брежнев түүлдүг деп көргениге венго ажылчы чоннар чоргаарлаңын турар деп, **профэвилелдериниң Бүгү-венгр төвүлелиниң чиңгине секретары Шандор Гашпар** чугаалаан. Социалистиг чурттарның улустарын каттыштырып турар акы-дуңма харылзааларның дазылдарының кайы хире күүлүүнүң база амыдыралчызының дугайын хөреечилеп турар ол эгелекчи чоруктуң канчаар-даа аажок чугулазын совет профэвилелдериниң Кремльге XVI съездизинге чугаазынга Леонид Ильич Брежнев база катап онзалап демдеглээн.

Леонид Ильич Брежневтиң Кремльге чугаазында дөмдеглээни мынаш, шак ындыг эгелекчи чоруктарны Болгарияның болгаш ГДР-ниң, Польшаның болгаш Чехословакияның ажылчыннары база-ла үндүрген. Ол болза Октябрь революциязының 60 чыл ооңга алдар болдурган чарыштың интернационалчы характериниң хөреечизи-дир деп, **съездиниң аалчысы, БУР-ның трикотаж будүүргезиниң аргыкчысы, Социалистиг Күш-ажылдың Мөдыры Парашкева Коцева** чугаалаан. БУР-ның бүгү-ле хамаатыларының база-ла байырлалы болур ол-алдарлыг хүнге тураскааткан боттарының хүлээгелерин Болгарияның ажылчы чоннары-улуг сорук киришкинбиле күүсеп турар. Октябрь революциязының хөрээн бис боттарывыстың күш-ажылдыыс-биле уламчылап турар бис—деп, ол онзалап демдеглээн.

Польшада дериң тургузуп турар «Катовице» комбинаттың дугайын Леонид Ильич Брежнев съездиге чугаалаан болгай деп, **польша профэвилелдериниң делегациязының кежигүнү, кан эвилдиг-чиги Зенон Покора** чугаалаан. Ол бүдүүлге болза, оон мурнунда дериң тургускан Левин аттыг металлургия заводу ышкаш, польша-совет пайыралдың сүлдези болуп турар. ССРЭ-ге белеткээн эн-не болбаазын дериңшкинни «Катовице» комбинатта тургускан. Ол чорук Октябрьның 60 чылына алдар болдурган бедик хүлээгелерни чедиңшкиниг күүседириниң аргазын бисте берип турар. Продукцияның шыпарын бедидериңге кол киргээнгейин салып турар. Ол ажылдың канчаар-даа аажок чугулазын Леонид Ильич Брежнев чангыс удаа эвес онзалап демдеглээни билдингир болгай.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Леонид Ильич Брежнев совет профэвилелдериниң XVI съездизинге чугаазының амгы үениң эн-не өскелдиг айгыгларын чырыткан. Делегейниң дешилгелиг күштери өзүп база быжыгып турар—келир үе оларның талазында дээрзин ол база катап тодаргай көргүскен. Ол-ла үеде империализмниң, реакцияның болгаш неоколониализмниң лагери бодунуң туруштарын оскунуп турар деп, **Бурунданы ажылчы чоннар эвилелиниң секретариадының кежигүнү Леонидас Нтибахезва** медеглээн. Силерниң улуг чурттуларга келишкин бүрүзү-ле бисти дуржулга-биле байлаңкы турар. Маңаа келген санында-ла социалистиг интилелдің артык күүтүг чоруктарынга, ол интилел кижиге чүүү берип болурул дээрзинге кижи бүзүрей бээр-дир. Дарлал, ажыл чокталышкын, чединмес-түрегдел дээн ышкаш капитализмнің ындыг чоруктарын узуткан чок кылгаш, социалистиг интилел күш-ажыл кылырының база угаан-бодалдың, бодунуң болгаш интилиниң аас-кежиин турузуның хосталгазын кижилерге берген. Ынчаарга ол эргелерни профэвилелдери камгалап турар Совет күүнде оларга улуг бүүн эргелерни тыыскан. Оларның санал-оналын база күүзөшкиннерин барымдаалап турар. Ону бо съезд, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Леонид Ильич Брежневтиң аңаа чугаазы база катап көргүзүп турар-дыр.

(СЭТА).

делегей бо хүннерде

Л. И. БРЕЖНЕВТИҢ ЧУГААЗЫ — ДЕЛЕГЕЙДЕ КОЛ БОЛУУШКУН

ССРЭ-ниң профессионалдар эвилелдериниң XVI съездизинге СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневтиң чугаазы бүгү делегейге канчаар-даа аажок улуг сонуургалды болдурган. Янзы-бүрү чурттарның массалыг информация чепсектери ол чугааның дугайын миллион-миллион кижилерге делегейниң кол болуушкуну ыылдыр дыңнаткан.

Социалистиг дем каттыштырылга чурттарының солунары Л. И. Брежневтиң чугаазын бүрүү-биле шарлап үндүрген. Болгар «Работническо делоцуц» бижээни болза: «Совет профэвилелдериниң XVI съездизинге СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневтиң чугаазы болза, делегейниң бүгү-ле будуннарында миллион-миллион кижилериниң угаан-бодалындан база чүректериңден калбак деткимчени ап турар делегейниң кол болуушкунудур. Коммунизм тургузуушкунуңуң үе-чадазындан совет профэвилелдериниң ажыл-чорудулгазын база соруулгаларын Ленинниң улуг партиязының удуртукчузу болунга шынар болур калбаа-биле, бүзүрелдин-биле болгаш марксичи-ленинчи хандыр көрүү-биле анализтээн база амгы үениң делегей амыдыралының эн чугула айтырыглары ылаптыы-биле тодарадып көрген».

«Совет профэвилелдериниң съездизинге СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының чугаазы болза, бүгү кижи төрелгетениң чыыткылыг келир үениң овур-хевирин Совет Эвилелиниңден көрүп, а Ленинниң Төрээн чуртунуң тайбың политиказындан—чавырлышкының болгаш бүгүниити тайбының күүлүг пинчедикчи күжүн база магадылалын көрүп турар, бүгү делегейде тайбың болгаш депшилге дээш демиселчилерге соруг киирикчи идиг беришкини болуп турар» деп ол-ла солун оон ынай онзалап демдеглээн.

Польша солун **«Жиче Варшавы»** мынчаар онзалап демдеглээн: Леонид Ильич Брежневтиң чугаазы канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыг политиктиг болуушкун болган. Кижи төрелгетениң чаа дайынның кыжанысындан камгалап алыр үжүрлүг чорудулгага шаптыктаарынче чавырдышкының удурланыкчыларынның түүкүүн турарының байдалдарында чорудун турар совет иштики база даштыкы политиканың кол принциптери ол чугаазда тодаргай болгаш бүзүрелдиг илереттинген.

Белградка болур ужуражышкының характеринге база ужур-дузазынга хамаарыштыр Совет Эвилелиниң, бүгү-ле акы-дуңма социалистиг чурттарның тодаргай туружу Л. И. Брежневтиң чугаазында илереттинген: ол ужуражышкын тайбынга болгаш айыл чок чорукка бараан болур ажыл-херекчи база боттуг чугаалажышкыннарны чорудар чер болур ужурлуг деп, ол солун түүнелиниде айыткан.

Л. И. Брежневтиң чугаазы Барыын чүкке улуг сонуургалды болдурган. Ак бажыңның парлалга секретары **Дж. Пауэллдің** парлалга төлээлекчилериңе дыңнаткаңы болза: хөй-хөй чугула айтырыгларны хаара тудуп турар СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының чугаазын амгы үеде АКШ-ның чазаа өөрепин көрүп турар. АКШ-ның күрүне секретары С. Вэнстин Москваже чоруурунга белеткелдер үргүлчүлеп турар болгаш ол аян-чорукту база болур чугаалажышкыннарны ийи тала чепсегленишкиннерни эңдере бүдүрерин соксадырынче углаңган чугула базым кылдыр көрүп турар деп, парлалга секретары чугаалаан.

Л. И. Брежневтиң чугаазыбиле таныжып кордум деп, АКШ-ның күрүне секретары **С. Вэнс** журналистер-биле ужуражышкынга медеглээн. Москвага чеде берген бистиң чугаалажып көөр айтырыгларывыс чүгле бистиң ийи чуртувуска эвес, харын бүгү делегейге амыдыралчы чугула ужур-дузалыг болуп турар деп, ол чугаалаан.

Америк парлалга Л. И. Брежневтиң чугаазын таныжыбырлавышаан, ылаңгыя советамерик харылзааларның байдалының база улам, ындай хогжүлдезиниң айтырышының талазы-биле чугаалаан үүлдериниң ылаптыг шыныын онзалап демдеглеп турар. Ол чугаа салдынган эвес соруулгаларының бирээзин саадал чок чедип алган: Картерниң администрациязының совет удуртукчулар-биле бедик деңнелге баштайгы чугаалажышкыннарынга белеткелдің кончуг чугула неделязында ол чугаа америк стратегтериниң кичээнгейин хаара тудупкан деп, «Вашингтон пост» солун бижээн. Картерниң администрациязында аталдарлыг кижилериниң бодап турары-биле алырга, Л. И. Брежневтиң чугаазы АКШ-биле чугаалажышкыннар чорударынга Совет Эвилелиниң беленин айтып турар, чүге дээрге СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары «элээн каш солун болгаш чүгула санаалдарны ийин үндүрген» деп, ол солун уламчылап бижээн. Солун оон-биле чергелештир «хамааты эргелериниң айтырыглары» деп адаар үүлдү долгандыр америк администрацияның көдүрүп үндүргени чугаа-соотка хамаарыштыр америк администрацияның адрезинге шыгыы сагындырыг үк чугаада бар болуп турарынче кичээнгейни угландырган.

Стратегтиг чепсегленишкиннерни кызыгаарлаар талазы-биле чаа керээ чарар дугайында чугаалажышкыннарга чедиишкин чедип алырынга, совет-америк садыглажылганы хогжүдерин бергедедип турар шаптыктарны узуткаарынга, Европага чепсектиг күштериниң база чепсегленишкиннериниң дериңелин кудуладырынга, Чоокку Чөөн чүк айтырыының шинтпирлээшкинин дилеп тыварынга Совет Эвилелиниң сонуургалдыг чоруун Л. И. Брежнев база катап көргүскен деп, **«Нью-Йорк таймс»** солун айыткан.

Француз **«Матэн де парижи»** бижээни: Л. И. Брежневтиң чугаазы оваартыкар болгаш чүвени херек кырында боттуу-биле көөр чорукче илергей чүткүдүң дугайын хөреечилеп турар. СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары бүзүрелин хевээр арттырып турар, ынчаарга чавырлышкынны быжыглазары аңаа кол эчис соруулга болуп артып турар. Даштыкы политиканың айтырыгларынга совет Коммунистиг партияның удуртукчузу бодунуң чаагай сеткилдиг чоруун база катап илереткен. Барыын чүк-биле харылзааларга дешилгени кызаа чогуур бирги эдлегниң дөрт талазын ол сагындырган: стратегтиг чепсегленишкиннериң кызыгаарлаары, чепсекти дужүрер талазы-биле бүгү делегей конференциязы, садыглажышкын болгаш Чоокку Чөөн чүк.

Франс Пресс агентилелдиң онзалап демдеглээни болза: Л. И. Брежневтиң чугаалаары ышкаш, ССРЭ биле Франция чавырлышкынны кылырының эгелекчилери болган. Ол ам-даа билдингир чергезибиле шын болуп турар: экономика болгаш культура талазы-биле хайнышкынныг харылзааларны бисте чорудуп турар. Чамдык даштыкы политиктиг айтырыгларга-даа бис база-ла кады ажылдажып турар бис.

Югославия **Танюг** агентилелдиң айытканы: **ниити Европа** төвүлел хуралының киржикчилери чурттарның төлээлекчилериниң Белградка болур ужуражышкынына белеткел-биле холбаштыр Л. И. Брежневтиң чугаалаан үүлдериңден алырга, ол ужуражышкынга тускай хамаарышпас киржикчилер боттуг, ажыл-херекчи чугаалажышкынны кылырын Совет Эвилели күзеп турар. Болур ужуражышкының кол сорулгазы чүл дээрге, кыдыгаан үүлдерни аңаа-ла түүнеп каары эвес, харын улам ыңайгы кады ажылдажылганың айтырыгларының талазы-биле чамдык рекомендацияларны база саналдарны дугуржуп алыры болур деп, ол көрүп турар.

Чоокку Чөөн чүкке төптүг тайбыңның боон болур үндезиниериңе хамаарыштыр тодаргай саналдарны айыткан Л. И. Брежневтиң чугаазының ол кезээнге араб чурттарының массалыг информация чепсектери онза тодаргай доктаап турар. «Чоокку Чөөн чүктүң шинтпирлээшкининың совет төлевилели», «Палестин улустуң бодунуң күрүнезини тургузар эргези», «Бүгү-ле ажелеттиргеи араб девискээрлерден израиль шериглерни бүрүү-биле үндүрери дээш» — деп ындыг эгелер-биле ливан солуннар СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының чугаалаан үүлдерин парлап үндүргеи.

САТИРАНЫҢ КҮЖҮ-БИЛЕ

МОСКВА. ССРЭ-ниң Чурулга академиязының **залдарында «Сатира тайбың дээш демиселде» деп делегейниң үшкү делгелгези ажыттынган. Ындыг көрүүледе чаңчыл болу берген болгаш оларны дөрт чыл болгаш-ла эрттирип турар. Оларны организастап чорударынга ССРЭ-ниң Культура министерствозу, ССРЭ-ниң Чурукчулар эвилели болгаш Журналистер эвилели, Тайбың камгалалының совет комитеди болгаш Тайбыңның совет фондузу, ССРЭ-ниң Чурулга академиязы болгаш РСФСР-ниң Чурукчулар эвилели киржип турар.**

«Боо-чепсекти эңдере бүдүрерин соксадыр, делегейде дүнкүүрлүг чоруктуң чавырлышкының соксаал чок болдурар»— деп делгелгениң лозуну ындыг.

Он үш залда сатираның совет мастерлериниң, социалистиг чурттарның карикатуристериниң, капиталистиг күрүнелериниң дешилгелиг чурукчуларының чураан 500 ажыг ажылдарын делгээн. Тайбың дээш, чавырлышкын болгаш кады ажылдажылга дээш демиселдің төмазы бүгү делегейге сураглыг чурукчуларның чогаалыкчы ажылынга үргүлчү илереттинин келген.

Делгелгеде 20 ажыг чурттарың чурукчулары киришкен.

ЧУРУКТА: «Ийи арынныг болчукчу». Кукрыникселларның ажылы (ССРЭ).

(СЭТА-ның фотохрониказы).

АЯН-ЧОРУК ДООЗУЛГАН

МАПУТУ. (СЭТА). Кубаның Компартиязының ТК-ның Бирги секретары, Кубаның Күрүне Төвүлелиниң болгаш Министрлер Төвүлелиниң Даргазы Фидель Кастронуң Мозамбик Улуг Республикада аян-чоруу доозулган. Ол Мозамбиктиң Байра деп хоорайындан чорупкан. Аэропортка ону Мозамбикти хостаарының фронтузунуң (ФРЕЛИМО) ТК-ның даргазы, Мозамбиктиң президентизи Самора Машел, МУР-нуң партия болгаш күрүне ажылдакчылары үдээнгер.

Аян-чорук үезинде болган мозамбик-куба чугаалажышкыннарның үезинде Африканың болгаш делегейниң чугула айтырыгларын, Куба биле Мозамбиктиң аразында кады ажылдажылганы хогжүдериниң айтырыгларын чугаалажын көрген.

Муниципалдыг соңгулдаларның түүнелдери

ПАРИЖ. (СЭТА). Март 13 болгаш 20-де болуп эрткен муниципалдыг соңгулдаларның түүнелдериниң дугайында албанның сан-медээлерин Францияның иштики херектер министерствозу пардап үндүргеи.

Эн-не ыыгым-демисеш чбруп турган 30 муң ажыг чурттакчылыг 221 хоорайларның 157-зинге муниципалитеттерни чөөн үзелдиг күштер баштарар. Ол сан-медээлер өзугаар алырга, социалистер 79, а коммунистер 72 муниципалдыг чөвүлелдерни баштаар.

Кады кылган чазан программазынга ат салган партиялар эвээн улуг чедиишкинни Парижке болган соңгулдаларга чедип алганнар. Франция пайысылалдын муниципалдыг чөвүлелиңге ол партиялардың төлээлекчилери, 109 депутаттарның 40-ни болган.

Болган соңгулдаларның түүнелин үндүрүп тура, француз Компартиязының Политбюрозу чөөн үзелдиг күштериниң туруштарының быжыгланганыга сеткил ханыышкынын илереткен.

ФКП-ниң Политбюрозу бүгү француз ажылчы чоннарны боттарының эрге-ажыктарын камгалаар дээш демиселди калбартып чорударынче, кады кылгаа чазак программазын долгандыр сырый каттыжарыынче кыйгырган, ол программаны амыдыралга боттандырып чорудары кризистен чурттуу чайладырының кара чаңгыс оруу болур деп, медеглелде онзалап айыткан.

Агентилел дыңнадыы

ПАРИЖ. (СЭТА). АКШ-тың Парижте элчин черинин албан-дужаалдыг кижилери-биле ФКП-ниң Политбюро кежигүнү Ж. Канапа ужурашкан деп, француз Компартиязының төлээлекчизи март 21-де бадыткаан дээрзин Франс Пресс агентилел дыңнаткан. Коммунистер чазактың составынга кире берген таварылгада НАТО-га хамаарыштыр оларның туружун беседа үезинде чугаалажын көрген деп, америк дыңнадыглардан билдингеин агентилел айыткан. ФКП-ниң төлээлекчизи беседаның чүүн дугайында болганын дыңнадырындан ойталаан.

Анголаның чазааның медеглели

ЛУАНДА. (СЭТА). Заирниң Шаба можуунда боон турар болуушкуннарга Анголаның кандыг-даа хамаарылга чок дээрзиниң дугайын Ангола Улус Республиканың чазаа каш удаа медеглеп келген. Ынчанмыже Заирниң чазаа АУР-га удур шериг чөңгээлээшкиннерин соксадрайн турар деп, Анголаның Камгалал министерствозунуң ында пептереткен медеглелинде айыткан.

«Бо чылдың март 15-те ийи заир самолет АУР-нуң агаар делгеминче ужуп кирип келген болгаш Шиленгу суурну (Казомбо районда) бомбалаан. Март 16-да заир самолёт Шилумбу болгаш Камафуафа суурларны бомбалаан. Ол чөңгээлээшкиннериң сорулгалары билдингир. Киншасаның чазаа месилдежиишкинин интернационалчыдар, расисчи болгаш империалистиг күштериң талазындан улусчу Анголага удур чаа халдаашкынларны боттандырар сорулга-биле АУР-ну аңаа кириштиреринче чүткүп турар. Киншасаның эрге-чагыргалары бүзүрел чок апарган өзуурлу чурумга удур демисежин турар оппозицияны базары-биле империалистиг күрүнелериниң талазындан Заирге немелде дузаламчыны ындыг арга-биле чедип алырын база ораладжып турар»— деп медеглелде медеглээн.

«Заир улустуң иштики херээ болур месилдежиишкинге АУР-нуң чазаа киришпес болгаш оон-биле кады ангола улуска удур чөңгээлээшкиннер-биле моон соңгаар эптежип шыдаваанын медеглеп тур»— деп, Камгалал министерствозу онзалап демдеглээн.

Соңгулда түүнели

ДЕЛИ. (СЭТА). Март 16-дан 20-те чедир болуп эрткен Индияның парламентизиниң улусчу (кудуку) палатазынга соңгулдалардың түүнелдериниң дугайында баштайгы санмедээлерни ында парлап үндүрген. Самачар агентилелиниң дыңнадым турары-биле алырга, 542 соңгулда округтарындан 506-га болган бадылаашкыннарның үнделининге парламентиде депутаттар мынчаар хуваттынган: Индий Национал конгресс (ИНК) — 145, /оон-биле каттышкан АДМК-ның Тамиль партиязы—19, хамаарышпас кандидаттар болгаш өске партияларның төлээлекчилери 62 олуттарны эдлээнгер.

Соңгулдаларга ИНК-ның ол удурланыкчызы — элээн каш партиялардан тургустуган Джаната партиниң болүү 255 олутту, ИНК-дан чарлыг чоруктан «Демократия дээш конгресс» деп организациянның төлээлекчилери 25 депутат мандаттарын алганнар.

Соңгулдалар түүнелдерин чарлаан соонда Индий Национал конгресс партиянның баштыңы Индира Ганди премьер-министр албан-дужаалдан халажыр дугайында дилег киргген. Индияның президентизиниң хүлээлгеин күүседип турар Б. Д. Джатти И. Гандиниң дилээн хүлээп алган болгаш чаа чазакты тургускужеге чедир премьер-министрниң хүлээлгезин күүседирин аңаа саналдаан.

ЧУГААЛАЖЫЫШКЫННАР

ВЬЕНТЬЯН. (СЭТА). АКШ-тың президентизиниң комиссиязы Вьентьянга чоруп турда болган чугаалажышкын-сыннар үезинде АКШ-тың президентизи Лаоста болгаш даштыкыда-даа лаос улустуң дайзынарынга моон соңгаар деткимче көргүспес деп аазаанын америк тала медеглээн деп, Каосан Патет Лаонуң информастыг агентилели дыңнаткан. Таиландыда шериг базаларынга ажыл-чорудулгазын АКШ катаптавас деп, президентиниң даалгазы-биле комиссия бүзүреткен.

АКШ-биле эки харылзааларны тудуп тургузарынга бодунуң доктаамал чүткүдүүн лаос тала онзалап айыткан деп, агентилелдиң дыңнадыында айыткан. Лаоска боон турган дайын үезинде нс чок читкен америк шериг албаннылардың салым-чолунуң дугайын ол дыңнаткан болгаш чурттуң экономиказын катап тургузарынга АКШ-тың талазындан дуза дугайында айтырыгта доктааган. Комиссияны ЛУДР-ниң президентизи Суфанувонг хүлээп алган. Ол ужуражышкын үезинде комиссияның баштыңы Л. Вудкок АКШ-тың президентизи Дж. Картерниң Суфанувонгка чагаазын дамчыдып берген. ЛУДР-ниң даштыкы херектер министри Пхун Сипасет комиссияны база хүлээп алган.

Делегейниң чурттарында

БЕНИН УЛУС РЕСПУБЛИКА

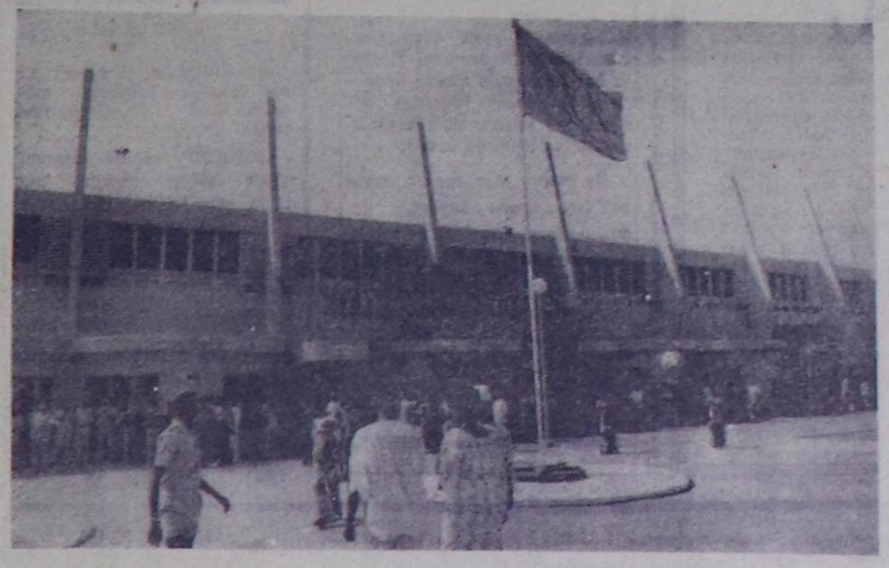

ЧУРУКТА: чурттуң пайысылалы Котону хоорайда спорттуң чаа ордузу.

Н. БАРАТОВТУҢ фотозу.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

Расисчилерни деткиирин соксадыр

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Мурнуу Африка байдалды чугаалажып көөрү-биле КНО-нуң Айыыл чок чорук Төвүлелиниң чыылган. Делегейниң тайбыныга болгаш айыыл чок чоруунга айыылды тургузуп турар Африканың мурнуу чүгүнде хевээр арткан байдал-биле холбаштыр африкан болук чурттарның КНО-га киргген дилээн өзугаар ону чыылдырган.

Айыыл чок чорук Төвүлелиниде эгелей берген чугаалажылга үезинде Африка чаңгыс эп организациязының (АЧЭО-нуң) даргазы, Маврикийниң премьер-министри С. Рамгуламның даалгазы-биле Маврикийниң КНО-да доктаамал төлээлекчизи Р.К. Рэмфул Мурнуу Африка Республиканың расисчи өзу-чуруму Барыын чүк чурттарының деткимчези-биле диптиң мурнуу чүгүнде апартеидтиң болгаш колониалдыг тергиделдің системазын мөңгежиде-ринче чүткүп, шериг эжелдиниң политиказын чорудуп турар деп медеглээн. Преториянын өзу-чуруму Намибияны хоойлуга удурланыштыр эжелеп алганын соксадырындан, оон бодукүн шериглерин үндүрериниңден болгаш КНО-нуң шинтпирлерин өзугаар Намибияның улузунга эрге-чагырсаны дамчыдып бээриңден ойталаан Африкада империалистерниң эрге-ажыктарын камгалап турар Преториянның кембуруулуг өзу-чурумунга политиктиг, экономиктиг болгаш шериг деткимчезин соксадыр деп, оратор онзалап демдеглээн. Мурнуу Африка Республикага удур экономиктиг санкцияларны киперин чөлилерин Преториянга тыысырын тір соксадыр дугайында шинтпирин хүлээп алырының талазы-биле Маврикийниң төлээлекчизи африкан күрүнелериниң улуг болүүнүн өмүнээзинден Айыыл чок чорук Төвүлелиниге негелделиг резолюцияның төлевилелин киргген. Расизмниң ол камгалакчызының экономиказынга чүгле Каттышкан Штаттар бизин 2 млрд. долларны салган, Айыыл чок чоруктуң Төвүлелиниң шинтпирлерин каржызы-биле үреп, ол чуртка чепсектерни чажыды-биле салын турар.

Мурнуу Африка Республикаже чепсектерни саларын шуут хоруур дугайында Төвүлелге КНО-да африкан чурттарның болүүнүн даргазы Л. Гарриман (Нигерия) негелде қылган.

ЗАИРДЕ БОЛУУШКУННАР

ПАРИЖ. (СЭТА). Франс Пресс агентилелдиң дыңнадыглары-биле адырга. Заирниң мурнуу чүгүнде Шаба можуда чазак шериглери биле тура халыкчыларның аразында тулчуушкуннар үргүлчүлевишаан. Француз пайысылалда штаб-квартиразы турып турар Африканың улусчу партиязының ТК-ы тура халыкчылар Шаба можунуң улуг кезиниң ээлеп турар деп медеглээн. Даштыкы информация агентилелдериниң дыңнадын турарын өзугаар алырга, тура халышкан чурттакчы чоңга улур тулчуушкуннарга Заирниң чазак шериглери АКШ-тың, Бельгияның болгаш Францияның берген шериг техниказын болгаш чепсээн ажыглап турар. Заирниң шериг-агаар күштериниң самолёттары тура халыкчыларның ээлеп алган суурларын күштүү-биле бомбалап турар.

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Шаба деп мурнуу можуда чурттакчы чоннуң тура халышкынын базарда Заирниң чазаанга АКШ болгаш оон НАТО талазы-биле эвилелчилери шериг дузаламчызын коргүзерин улгаттыргаш. Заирге коргүзүп турар «дузаламчы» өзугаар Киншасаже шериг чүктериниң эдлелиг болүүн чоруткан болгаш Заир немелде дузаламчы» коргүзериңге база бир чагыгны киргген деп, АКШ-тың күрү-департаментизи дыңнаткан.

«АРКТИКА» АТОМОХОД

Ямал чартык ортулуктуң эриктеринче эжиндирип чедери Арктикага берге шенелде болур. Оң сорулгазы болза бедик широталарга далайга эжиндириишкиннің хуусаазын элээн каш айлар иштинге узадыры болур. Доштар моондактарын таварып эртеринге «Арктика» деп атомоход болгаш «Мурманск» деп ледокол киришкен. «Гижига», «Наварин» болгаш «Павел Пономарев» деп судноларны Мурманскиден Ямалга чедир олар үш хонук иштинде чедирип келгеннер.

Солагай таланы чурукта: Кольск мугулдурда «Арктика» деп атомоход.

Оң таланы чурукта: «Арктика» атомоходтуң капитаны Ю. С. КУЧИЕВ.

С. МАЙСТЕРМАННЫҢ фотозу. (СЭТА-ныҢ фотохрониказы).

ЧУРТТАЛГА-КОММУНАЛ ЧИИГЕЛДЕЛЕРИ

Билип алыңар

Дайынның инвалидтеринге болгаш дайынга өлген шериг албанныгларның өг-бүлелеринге кандыг чиигелделер барын тайылбырлап бээрин дилээн чагаалар Тыва АССР-ниң Социал хандырылга министерствозунуң адынга хөй-биле кээп турар. Силерниң хөй санныг айтырыгларыңарны барымдаалааш, бо удаада чурттала шелүүнүң болгаш коммунал-хандырылга төлевиринге чамдык чиигелделер-биле силерни таныштырар-дыр бис.

Дайынның инвалидтериниң болгаш дайынга өлген шериг албанныгларның өг-бүлелериниң амыдырал-чуртталгазының байдалын экижидери-биле Ада-чурттуң Улуг дайынынга совет улустуң тиилээнинден бээр үжен чыл оюн таварыштыр СЭКП Төп Комитеди, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели «Ада-чурттуң Улуг дайынының инвалидтеринге болгаш дайынга амы-тынындан чарылган шериг албанныгларның өг-бүлелеринге немелде чиигелделер» деп доктаалды 1975 чылдың апрель 18-те хүлээп алган. Ол-ла айтырыгга хамаарыштыр ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиуму «Фронтуга өлген шериг албанныгларның өг-бүлелеринге пенсия хандырылгазын экижидер дугайында болгаш шериг албанныгларның аразындан III болүктүң ажылдан турар инвалидтеринге пенсия төлээриниң чурумун оскертир дугайында» Чарлыкты үндүрген. Ук документилерниң үнгениниң соонда чамдык чиигелделер, оон иштинде чурттала бажыңының болгаш коммунал-хандырылганың хөлезининге болган.

1975 чылдың май 1-ден эгелеп, Ада-чурттуң Улуг дайынының I болгаш II болүктериниң инвалидтериниң болгаш өг-бүледе оларның-биле кады чурттап турар кежигүнериниң, а ол ышкаш дайынга өлген шериг албанныг дээш пенсия ап турар өг-бүлелериниң кежигүнериниң эолен турары (эвилелдешкен республикада доктааткан хемчээлинге) чурттала шолу дээш төлевиринин ажылчынарга болгаш албан-хаакчыларга доктаадып салаан хөлезинниң хемчээлиниң 50 хуузун төлээр. Он беш дөрбелчин метр чедир артык чурттала шолу бар таварылгада оскелер-биле бир дөмей хемчээдиг төлээр.

Дайынның I болгаш II болүктериниң инвалидтеринге болгаш Төрээн чурттуң камгалалыңга амы-тынын берген дайынчыларның өг-бүлелеринге одалга, суг дамчыдылгазын (чылыг суг дамчыдылгазы база), газ, электри күүжү ажыглан турары дээш доктааткан төлевирин 50 хуу чиигедир. Бо чиигелделер Ада-чурттуң Улуг дайынының I болгаш II болүктериниң инвалидтеринге деннээн шериг албанныг болгаш оскe-даа кижилериниң 1 болгаш II болүктер инвалидтеринге база хамааржыр. Үстүнде айытқан чиигелделерни тыпсыр чурумун ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Күш-ажыл болгаш ажыл төлевириниң күрүне комитеди-биле дүгурушканын ёзугаар эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдери доктаадыр.

Ада-чурттуң Улуг дайынының I, II болүктериниң инвалидтеринге болгаш дайынга өлген шериг албанныгларның өг-бүлезинге чурттала шолүнүң болгаш коммунал хандырылга төлевиринге чиигелделери тыпсыр дугайында дүрүмнү РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлели бадылаан. Ачы-дуза чедирип турар чурттала-ажыглал организациялары, коммунал болгаш оске-даа бүдүрүлге черлери чурттала шолу болгаш коммунал ачы-дуза чедиргези дээш төлевирге чиигелдени, чурттала шелүнүң хөлезилел алыкчызы (харысалгалыг хүлээл алыкчы) пенсионер бе азы өг-бүле кежигүнериндеп оске кижи бе дээрзиндэн хамаарылга чокка чиигелделерни тыпсырын ол дүрүмде айыткан.

Чурттала шолүнүң төлевиринге чиигелделерни ажылчы чоннар депутаттарының черчер Советтериниң, күрүне, кооператив, (ЖЭК-тен аңгыда) болгаш оске-даа албан организация, бүдүрүлге черлериниң эргезинде турар бажыңнарга пенсионерлер чурттап турда, ол чиигелделерни чаа дүрүм ёзугаар тыпсыр апаар. ЖЭК-тин болгаш хамаатыларның хуузунда бажыңнарынга 50 хуу чиигелде коммунал хандырылгазының төлевиринде көрдүнген, өдаар үүлдү, баллонну газты хууда садын алырынга чиигелде көрдүнмээн.

Үстүнде айытканывыс кижилерге чурттала шолу болгаш коммунал-хандырылга дээш төлевирге чиигелделерни РСФСР-ниң Чурттала-коммунал ажыл-агый министерствозунуң дужаалын ёзугаар оларның доктаамал чурттап турар (киир бижиткени) черинге тывыскан турар. Бир эвес чиигелде алган өг-бүленің кежигүнери бир ай ажыг үе иштинде оске черже чорупкан болза, коммунал хандырылгазының төлевиринге чиигелдени оларның түр када чурттап турар черинге берип болур. Ынчалзадаа ол чиигелдени ийи аңы черге хары угда ажыглап болбас.

Г. КОЗЛОВА,
Тыва АССР-ниң Социал хандырылга министерствозунуң юрист-консультантызы.

Бедик культура дээш

Кудумчулар арыг турзун

Час дүшкен. Хоорай иштинің хары эрип, кудумчулар карартылай берген. Бажыңнар крышаларындан дамдылаан хар суу үүтле кежээликтей эмискиктелдир доңгулай бээр.

Бо үе санитар албанының ажылдакчыларына кызыг-чай чок ажылдың үеи. Кудумчуларда, бажыңнарның херим иштинде кыжын чыылган боктарны болгаш чуупдуларны олар эрип, таразаанда бажың ээлери арыглап апташ турар ужурлуг. А ол арыглаашкын канчаар чоруп турарын Кызыл хоорайның санитар-эпидемиология станциязы хүн бүрү хынап турар болгаш неделаның пятница санында-ла оон түңелин үндүрүп, хир-богун апташ, кудумчуга чүү-хөө оваалаар, ынчангаш арыг-шевер чурумун хажыдып турар кижилерни санитар комиссиязының хуралынга келдиргеш, хемчег ап турар.

Санитар комиссиязының март он сесте болган хуралынга келдиргген кижилер арбын болду. Оларның чамдыызын сургап, өскелериндеп негеп, комиссия хуралынга 2—3 удаа келдиргеш, чугаалажып турда-ла, ону тооваан кижилерни акшага торгап-даа турган.

Чамдык чурттакчылар кудумчуну арыг-шевер тургузарының негелделерин билбезиби-биле азы тоомчага албааны-биле, оскелери ол чурумну билир турган-ла, «ажырбас боор» дээр амдажаан чаны-биле, а үшкүлери шуут-ла арыг-шевер сагыырын аная бир чүве дээш өжегээр санитар чурумун үреп турары ылерээн.

Кудумчуну арыг-шевер тударының чурумунда кол хажыттының турар үүлдер чүү боон турарыл?

Чурттала бажыңының чоогунда кудумчу (тротуар, машина оруу, палисадник) хоорай эргезинде чер болур, ону бажың чурттакчыларынга берип кагбаан. Ынчалза-даа ол кудумчупун арыг-шевери дээш харысалга (кудумчунуң ортузунга чедир) бажың чурттакчыларынга хамааржыр. Чамдык чурттакчылар бо үүлдү соора билип алгаш, ылаңгыя кышкы үеде чоогунда кудумчунуң кыдыынга, керимкер чанынга палисадниктерге одаар үүлүн, тудуг материалдарын, үрелген эт-севин чыыр, бок, хүл болгаш чуунду төгер чоруктарны болдуруп турар. Ол хиреде боттарының херимнериниң иштинде хостуг, арыг чыткылаар.

Оон чылдагаанын айтырарга, «мээң бажыңым чаны-дыр, ол үүлдерни сөолүнде аштап арыглап алыр мен» деп харылагылаар. А санитар чурумун ёзугаар алырга, кудумчуга, палисадникке чунуда чыттырып, бок, чуунду топ болбас, олар кеззеде арыг чыдар ужурлуг. Бир эвес ыяш, хомур-даш, тудуг материалдары ышкаш үүлдерни бажың чаны кудумчуга дүжүрүп алган болза, оларны үш хонук иштинде оон чайладып, херим иштинче киирген турар. Бок, чуунду болгаш хүл төгери шуут хоруглуг.

Чамдык чурттакчыларның чоогунда кудумчуну (тротуар, машина оруу, палисадник) хоорай эргезинде чер болур, ону бажың чурттакчыларынга берип кагбаан. Ынчалза-даа ол кудумчупун арыг-шевери дээш харысалга (кудумчунуң ортузунга чедир) бажың чурттакчыларынга хамааржыр. Чамдык чурттакчылар бо үүлдү соора билип алгаш, ылаңгыя кышкы үеде чоогунда кудумчунуң кыдыынга, керимкер чанынга палисадниктерге одаар үүлүн, тудуг материалдарын, үрелген эт-севин чыыр, бок, хүл болгаш чуунду төгер чоруктарны болдуруп турар. Ол хиреде боттарының херимнериниң иштинде хостуг, арыг чыткылаар.

Оон чылдагаанын айтырарга, «мээң бажыңым чаны-дыр, ол үүлдерни сөолүнде аштап арыглап алыр мен» деп харылагылаар. А санитар чурумун ёзугаар алырга, кудумчуга, палисадникке чунуда чыттырып, бок, чуунду топ болбас, олар кеззеде арыг чыдар ужурлуг. Бир эвес ыяш, хомур-даш, тудуг материалдары ышкаш үүлдерни бажың чаны кудумчуга дүжүрүп алган болза, оларны үш хонук иштинде оон чайладып, херим иштинче киирген турар. Бок, чуунду болгаш хүл төгери шуут хоруглуг.

Чамдык чурттакчылар кудумчуну арыг-шевер тургузарының негелделерин билбезиби-биле азы тоомчага албааны-биле, оскелери ол чурумну билир турган-ла, «ажырбас боор» дээр амдажаан чаны-биле, а үшкүлери шуут-ла арыг-шевер сагыырын аная бир чүве дээш өжегээр санитар чурумун үреп турары ылерээн.

Кудумчуну арыг-шевер тударының чурумунда кол хажыттының турар үүлдер чүү боон турарыл?

Чурттала бажыңының чоогунда кудумчу (тротуар, машина оруу, палисадник) хоорай эргезинде чер болур, ону бажың чурттакчыларынга берип кагбаан. Ынчалза-даа ол кудумчупун арыг-шевери дээш харысалга (кудумчунуң ортузунга чедир) бажың чурттакчыларынга хамааржыр. Чамдык чурттакчылар бо үүлдү соора билип алгаш, ылаңгыя кышкы үеде чоогунда кудумчунуң кыдыынга, керимкер чанынга палисадниктерге одаар үүлүн, тудуг материалдарын, үрелген эт-севин

Ч. САЛЧАК.

Кижи болгаш бойдус

ДАЛАЙДА ШАХТАЛАР

«... Бойдустуң далайда үш өртемчейи бар: аржанның, өзүүшүнүң болгаш дириг амыданнарның. Далай дүвүнде цинктің, демирниң, мөңгүнүң, алдынның байлактары хөй дээрзин утпаңар...» деп, «Суг дүвүнче 80.000 километрге» деп романның маадыры капитан Немо чугаалаан.

Романның автору Жюль Вернниң ачызында номчукчулар далай дүвүнге барып, оон келир үедеги амыдыралы-биле-даа танышканнар. Човаллычы-фантаст Ж. Вернниң далай дүвүнде эртине бар дээн күзелин амыдырал бо үүкнерде бадыткап турар. Далайда янзы-бүрү минералдарның курлавырлары шыкап-ла элбек. Амгы үеде өртемденнер суг дүвүнүң нефтизин, кыпар галып, алмазын болгаш алдынын тодарадып, демир рудазының, хомур-даштың, честің курлавырын тып турарлар.

Океанның бир кол байлаа—нефть. Оон дүвүнден тып үндүрүп келген бо үнелиг байлак он-он чылдарның дургузунда самолёттарны агаарже кодурып, теплоходтарны болгаш автомобильдерни шимчедип, амгы үениң кижилериге хөй-хөй ажыктыг үүлдерни кылып турар.

Нефтини Каспий, Соңгу далайлардан, Персид болгаш Мексикан өдүүлерден хөй-биле тып ап турар. Ындыг-даа болза, соок соңгу чүктүң далайлары ол эртинезин кижиге ындыгла беленги-биле бербейн турар. Нефть тывыкчыларының күш-ажылы нарын болгаш айыылдыг.

Амгы үениң энергетиказынга хомур-даш база кол черни эзлеп турар. Шаандан бээр ол одалганың чугула чиг-эди турган. Оон соонда чоорту нефть болгаш газ ону солупкал. Ынчалза-даа хомур-даш дөмей-ле бодунуң ажык-дузазын улуска көргүспүлаан.

Амгы үеде делегейдің барык шупту далайларында болгаш океанчарында нефть чагылары дээрже бедий берген турар үеде, далай дүвүнүң хомур-даш шахтазы нефть тывыышкынындан журнай ажыглалга кирген дээрзинге бүзүрээри берге. Баштайгы үеде шахтаның өзээн курзаг черге кылгаш, суг дүвүнден хомур-даш уштур чагыны ийленчек байдалбиле далайже салып киирип турган. Өзекти эриктен ырадыр тургускан тудум-на, энергия болгаш агаар-биле хандырылга бергеден, суг дүвүнден тывылган руданы черже үндүрери дыка нарын турган.

А шахта өзээн шуут-да суг кырынга тургузуп болбас ирги бе? 1888 чылда японнар Хонсю ортулуктуң чоогунга кылычал бичии ортулукчугаш кылып алган иргин. Аңаа, ажык далайга, олар баштайгы шахтаны кылып, оон өзээн суг дүвүнче 8 метр хандыр бадырганнар.

Суг дүвүнден хомур-даш уштур ажылдар Англиада болгаш оске-даа чурттарда нептеренгей. Совет Эвилелинде ону организаставаан, чүге дээрге ажыы эвээш. А суг дүвүнден аккоргуулчуп тывар талазыбиле ажыл харын эгелээн. Бир-ле дугаарында Лаптевтер далайының өдүүлериниң бирээзиндеп ак-коргулчунну казып тып эгелээн. Маңаа ажылдаарга Соңгу далайдан безин дыка берге. Ынчалза-даа аккоргулчун тып турар далайжылар хөмүдаалайн турарлар.

А. ЧЕРНОВ.

Улусчу чогаадылга фестивалы

ШИИЛЕР КӨРҮЛДЕЗИ

Улуг Октябрьның 60 чыл оюнга турааскаатқан ажылчы чоннарның бот-тывынгыр уран чогаадылгазының бирги Бүгүэвилел фестивалы эгелээнден бээр уран үүлдүн аңгы-аңгы кевирлеринге республика болгаш зона көрүлделери эрткилээн.

Бүгү-эвилел фестивалының негелделеринде көрдүнген улусчу театрларның болгаш бот-тывынгыр шин коллективтериниң республика көрүлдези дүүн Кызылда хөгжүм-шин театрында эгелээн.

Көрүлдени Тураның улусчу театрының бот-тывынгыр артистери А. Вампиловтуң «Эрткен чайын Чулымскиге» деп шинэн-биле ажыткан. Дүүн Бай-Хаактың улусчу театры Н. Синельшиковтуң «Кадыг-дошкун январь», Кызыл районнуң улусчу театры К. Сторожевтиң «Оожум хоолбек», Кызылдың аныяк көрүкчүлер театры «17 чылдың октябрь», Сарыг-Септи улусчу театры И. Эдвальдының «Дидим түрек» деп шилерни көргүскүлээн.

Бөгүн чадаанажылар В. Кокоолдуң «Самбажык», эрвинчилер С. Токаның «Дөңгүр-оол», Барыын-Хемчик районнуң Эрги-Барлыктың Культура бажыңының шин бөлүмү, Мөңгүн-Тайганың болгаш Өвүрнүң улусчу театрлары «Хайыраан бот» деп шилерни көрүкчүлерге бараалгадыр.

СПОРТЧУ МЕДЭЭЛЕР

МЯЧИЛИГ ХОККЕЙ. Спорттуң бо хевириинге чурттуң чемпионады эрткен субботада доозулган. Алма-Атаның «Динамо» командазы бо маргылдаага 45 санны алгаш, чурттуң чемпиону болган.

Келир сезон юбилейлиг болур. Чурттуң үженги чемпионады эртер болгаш 1978 чылдың эгезинде чурттуң мячилиг хоккейи 80 чыл болур.

ШАЙБАЛЫГ ХОККЕЙ. ССРЭ-ниң чемпионадының сеолгу оюнары эрткен. Түңелинде ЦСКА 57 санны алгаш, бирги черни алган.

ШЫДЫРААА. Барыын Германиниң Бад-Лаутерберг хоорайда делегейниң улуг маргылдаазында киржип турар делегей чемпиону Анатолий Карпов ол доозулбаанда-ла оон тиилекчизи болган. Түңнел оюн болурупуң мурнунда ол оп бир саныг. Оон удурланыкчызы Ян Тимман (Голландия) чүгле 9,5 саныг. Делегей чемпионунга кымдаа четпес.

•СПОРТ•СПОРТ•

КУБОК КЫЗЫЛЧЫЛАРДА

«Ак терге» клубунуң шаналы дээш республиканың пионерлер дружиналарының аразында шыдыраа маргылдаазының түңнел оюнары Кызылга ийи хүн үргүлчүлээн доозулган. Аңаа он шилиндек команда киришкен. Олар ийи болүк кылдыр үстүн алгаш, ойнаан. Бирги болүктеп Кызылдың № 1 школазының шыдыраачылары, ийигизинден Өвүрнүң Хандагайты школазының төлээлери шылгараан.

Түңнел оюнга Кызылдың шыдыраачылары 4,5 саныг алгаш, ВЛКСМ обкомунуң, республиканың спорт комитединиң шилчиир кубогу, бирги чергенин диплому, вымпелбиле шаңнаткан. Олар амгы үеде Челябинск хоорайда Бүгү-россия маргылдаазында киржип, Тыва АССР-ниң адын камгалап турарлар. Ийги черни Хандагайтының, үшкүзүн— Ийменің төлээлери алган.

Бистің корр.

«Часкы согуннар»

Кызылдың «Спартак» эки тура спорт шитилелиниң бирги чери дээш эрттиргени ча адарының маргылдаазын ынчаар адаан.

Разрядтыг спортчулар делегейде доктааттынган чурум ёзугаар 25 болгаш 18 метр хемчээлге чапы аткан. Маңаа педагогика институдунуң студентилери ССРЭ-ниң спорт мастерлериге кандидаттар Михаил Филатов биле Елена Монгуш бирги черни алганнар.

Ча адарыңа чаа өөренип чоруур кижилер үүгле 18 метр хемчээлге маргылдашкан. Аңаа бирги черни № 2 школаның өөренникчизи Ю. Намчилов, № 1 кодээ профтехучилищениң сургуулу С. Монгуш эллээн.

Х. АЛАШ-ООЛ.

Телевидение

МАРТ 25-ТЕ

МОСКВАДАН

10.00—Медээлер.
10.10—Эртенги гимнастика.
10.30—Ургуларга фильм. «Бажында кым-даа чок». Хөй сериялыг уран-чечен телефильм (ЧССР). 7—14 сериялары.
11.40—Төп телевидениениң болгаш Бүгү-эвилел радиозунуң орус улустуң академиктиг шиитирының концерти. Уран үүл удуртукчузу РСФСР-ниң улустуң артизи Н. Кутузов.
12.25—**«Миллионнарның ленинчи университеди». «Совет кижи — интернационалчы болгаш патриот».** Дамчыдылганы **«Коммунист»** журналдың кол редакторунуң оралакчызы философия эртемнериниң доктору, профессор Э. А. Баграмов эрттирер.
12.55—17.20—Чапсар.
17.20—Ургуларга фильм. «Элдептиг шыгжаг». Уран-чечен фильм.

КЫЗЫЛДАН

18.35—**«Тыванның неделязы».** Информастыг программа.
18.55—**«Азий диштин товуңде».** Дамчыдылга.
19.35—Телемедээлер.
19.50—**«Челээш».** Улусчу чогаадылганың телепрограммаларының делегейниң ийиги фестивалы. **Ирак.**
20.55—**«ССРЭ-ниң профэвилелдериниң XVI съездизинин делегаттары чугаалап тур».**
21.10—ССРЭ-ниң улустуң артизи Ю. Гуляевтиң концерти.
22.00—**«Бистің намдарывыс. 1937 чыл».**
23.00—**«Ye».** Информастыг программа.
23.30—01.10—**ССРЭ-ниң профэвилелдериниң XVI съездизинин делегаттарынга болгаш аалчыларынга концерт.** Кремльдиң Съездилер ордузундан дамчыдылга.

Агаар

Бөгүн республиканга болгаш Кызылга көжүп турар булуттаар, чагбас. Барыын чүк угланышкынныг хаттың дүргени республиканга секуидада 7—12, Кызылга 3—7 метр чедер. Агаарның температуразы барыын районнарга 1 градус чылыгдан 4 градус чедир соор, өскелериңе 0—5 градус соор, Кызылга тик градус болур.

Редактор В. С. ШАРАВИН

БӨГҮН

Кызылдың уран чүүл училищезинге кежээкиниң 7 шакта бот-тывынгыр аныяк композитор Владимир Токаның чогаадыкчы ажылы-биле холбашкан автор кежээни болур.

Ол сөолгу чылдарда элээн хөй аялгаларны бижип, чедиишкинниг ажылдап турар. Кежээге келгеннер бот-тывынгыр аныяк композиторнуң чогаадыкчы планнары-биле таныжар болгаш оң чогаатқан аялгаларын сонуургал дыңнаарлар.

Автор кежээнче музыкага сонуургалдыгларны чалап тур.

КИНО

МАРТ 25-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Георгий Седов» 10.30, «Танцычы кыс» 12.30, 15.10, 18.00, 20.40 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Сени шуңме!» (6-10 үндүрүлгелери) 9.00, 12.05, «Суг даңгызазы» 10.25, 13.35, 15.15, 19.05, «Уран үүл делегейи» (Киноклуб) 17.15, «Ону эртпээн бис» 20.45 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Футбол дугайында чаңгыс-даа сөс чокка» 11.00, 13.00, «Чаа центурионнар» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Көк куш» 11.00, 13.00, «Ак платье» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: ИНДЕКС 667000

Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75, пропаганда киллизинин 2-31-75, харысалгалыг секретарының 2-23-54, партийжи амыдырал киллизинин 2-37-13, культура киллизинин 2-23-54, кодээ ажыл-агый киллизинин 2-21-47, үлетүр киллизинин 2-22-64, чагаа киллизинин 2-41-27, информация база совет үргүзүт киллистеринин 2-20-60, корректорларының 2-27-41, бухгалтерлаының 2-12-45, секретариат тын 2-23-35, солун келбейи бергенде 2-32-75 тедефонче полтаар.

Тираж 16332. ЧАГЫГ № 138.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы биле эргелелиниң типографиязы. (Кызыл, Щетинкин Кравченко кудумчузу, бажың № 1). ТС—00702.